

Forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap

- evaluering af fem organisationers initiativer til forebyggelse

Socialt
Udviklingscenter

Socialstyrelsen

Forebyggelse af seksuelle overgreb blandt børn og unge med handicap
- evaluering af fem organisationers initiativer til forebyggelse

Udarbejdet af Socialt Udviklingscenter SUS for Socialstyrelsen, 2021

Tekst

Simon Hjortnæs Haugegaard

Foto

Pixabay

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	5
2. Kort resumé	7
3. Børn og unge, handicap og seksuelle overgreb	8
3.1 Risikofaktorer	8
3.2 Den gode forebyggelse	10
4. Evaluering af de fem organisationers produkter	12
5. "Sund seksualitet" (SUMH - Sammenslutningen af Unge Med Handicap)	14
5.1 Brugbarhed og relevans.....	14
5.2 Rækkevidde og udbredelse.....	20
5.3 Implementering og forankring	23
5.4 Sammenfatning.....	23
6. "Det er ikke OK" (ULF – Udviklingshæmmedes landsforbund)	25
6.1 Brugbarhed og relevans.....	25
6.2 Rækkevidde og udbredelse.....	30
6.3 Implementering og forankring	31
6.4 Sammenfatning.....	31
7. "Kend dine grænser" (ADHD-foreningen)	33
7.1 Brugbarhed og relevans.....	33
7.2 Rækkevidde og udbredelse.....	40
7.3 Implementering og forankring	41
7.4 Sammenfatning.....	41
8. "Visualitet" (Landsforeningen Autisme)	43
8.1 Brugbarhed og relevans.....	43
8.2 Rækkevidde og udbredelse.....	49
8.3 Implementering og forankring	49
8.4 Sammenfatning.....	50
9. "Min og din grænse" (CP Danmark)	51
9.1 Brugbarhed og relevans.....	51
9.2 Rækkevidde og udbredelse.....	56
9.3 Implementering og forankring	57
9.4 Sammenfatning.....	57
10. Opmærksomhedspunkter	59

<i>10.1 At nå ud til målgruppen</i>	59
<i>10.2 At ramme målgruppen</i>	59
<i>10.3 At skabe kendskab til problematikken i den brede befolkning</i>	60

1. Indledning

I forbindelse med satspuljeaftalen for 2018 blev der afsat 8,4 mio. kr. til en ansøgningspulje til forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap. Formålet med puljen var at understøtte forebyggelse af seksuelle overgreb ved at støtte initiativer, der styrker børnenes evne til grænsesætning og konflikthåndtering. Puljen sætter fokus på en vigtig tematik, idet undersøgelser viser, at børn og unge med handicap er i markant større risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb end børn og unge uden handicap (Christoffersen 2019, 2020; Holt m.fl. 2017). Med ansøgningspuljen var ønsket, at flere børn og unge med handicap skulle få:

- oplysning og vejledning om sociale situationer og grænsesætning, så de bedre kan identificere seksuelle signaler og håndtere risikofaktorer og risikoadfærd
- mulighed for at tilegne sig viden om seksualitet, følelser og sociale relationer, som kan medvirke til at mindske deres risiko for at udvise risikoadfærd og blive udsat for seksuelle overgreb
- øget viden om, hvordan de kan undgå risikosituationer, så færre udsættes for seksuelle overgreb.

Fem organisationer blev tildelt midler til at gennemføre projekter. Projekterne er gennemført af organisationerne Udviklingshæmmedes Landsforbund (ULF), ADHD-foreningen, CP Danmark, Landsforeningen Autisme og Sammenslutningen af Unge med Handicap (SUMH). Organisationerne har med afsæt i deres mangeårige erfaringer med og viden om de respektive målgrupper udarbejdet materialer med fokus på oplysning om seksuelle overgreb til unge med handicap og til de voksne, de omgås.

I forbindelse med puljen har SUS haft til opgave at støtte udviklingen af og evaluere de materialer, som de fem projekter har udviklet. Opgaven har samlet bestået af tre dele:

- 1) At yde processtøtte til bevillingsmodtagerne
- 2) At evaluere de udviklede materialer
- 3) At videreformidle erfaringer og resultater til inspiration for andre tilbud for børn og unge med handicap

Socialt Udviklingscenter SUS har igennem projektperioden ydet processtøtte til projekterne. Der er undervejs i forløbet løbende afholdt workshops og møder med organisationerne samlet og enkeltvis for at tilpasse og målrette processtøtte og evalueringsaktiviteter til de enkelte organisationers og projekters behov. Samtidig er fælles formidlingsaktiviteter blevet drøftet i kredsen. Siden corona-pandemiens udbrud har de fælles processtøtteaktiviteter været udfordret og i perioder ikke mulige at gennemføre efter planen. De er derfor blevet omlagt til at foregå individuelt og via telefon- eller online-møder.

Evalueringen er fokuseret på de produkter, som er blevet udviklet som led i projektet. Metodisk er evalueringen baseret på interviews og dialog med projektlederne i de fem organisationer, interview med unge brugere af produkterne og med fagpersonale i de tilbud, de unge i

målgruppen er brugere af. Evalueringen er baseret på en umiddelbar brugerorienteret vurdering af materialerne og har ikke som ambition at foretage en faglig vurdering af materialernes kvalitet og rækkevidde. Størstedelen af evalueringsaktiviteterne har været gennemført efter corona-pandemiens udbrud. Corona-restriktionerne gjorde, at flere af de tilbud og institutioner, der skulle have hjulpet med rekruttering af både unge og fagpersoner, lukkede ned. Det var derfor ikke muligt at få adgang til så mange interviewpersoner, som det var ønsket. Det var desuden nødvendigt at omlægge en del af de fysiske, gruppebaserede aktiviteter til individuelle, virtuelle aktiviteter. For eksempel blev størstedelen af målgruppemøderne omlagt til virtuelle eller telefoniske enkeltmandsinterviews.

Med henblik på at understøtte formidlingen af puljens resultater har SUS udviklet hjemmesiden forebygseksuelleovergreb.dk. Hjemmesidens primære indhold er dels en let tilgængelig tekst med viden omkring børn og unge, handicap og seksualitet, dels en side, hvor alt det materiale, projekterne har udviklet, er samlet under forskellige kategorier. Formålet er at give fagpersonale og øvrige voksne et overblik over materialet mhp. at kunne vælge det materiale/produkt, som passer til de behov, de unge, som de har med at gøre, aktuelt har.

I dette notat følger allerførst et kort resumé. Dernæst følger indledningsvist en tekst om kendetegn for seksuelle overgreb, risikofaktorer og forebyggelse. Rapportens efterfølgende afsnit består af evalueringen af materialerne fra de respektive organisationer. Til slut nævnes nogle tværgående opmærksomhedspunkter og udfordringer, som projekterne har stået overfor i deres arbejde med at udvikle og udbrede materialerne.

God læselyst - Socialt Udviklingscenter SUS

2. Kort resumé

Denne evaluering er en del af en tre-delt opgave gennemført for Socialstyrelsen vedr. ansøgningspulje til forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap. Formålet med puljen var at understøtte forebyggelse af seksuelle overgreb ved at støtte initiativer, der styrker børnenes evne til grænsesætning og konflikthåndtering. Socialt Udviklingscenter SUS har haft til opgave at bidrage med processtøtte, evaluering og formidling af de produkter, der er blevet produceret i forlængelse af puljen.

5 organisationer har modtaget midler fra puljen og har udarbejdet en række materialer målrettet børn og unge med handicap samt fagpersonale på feltet.

Evalueringen viser, at organisationer som led i puljen har udarbejdet de skitserede materialer. Der har generelt været inddragelse af målgruppen for puljen undervejs i udarbejdelsen og udbredelsen af materialerne. Udvalgte børn og unge fra målgrupperne samt fagpersonale, der arbejder med målgrupperne, er blevet interviewet med henblik på at vurdere materialernes brugbarhed og relevans. Helt gennemgående vurderes materialerne som både relevante og anvendelige.

Produkterne er blevet formidlet og udbredt via en række forskellige kanaler blandt organisationer og mere bredt på de sociale medier. Der er ikke gennemført systematiske målinger heraf, men det er generelt kendetegnende, at interessen for produkterne (vurderet ved antal klik og visninger) primært opstår, når der arbejdes aktivt med at promovere dem i forbindelse med kampagner, omtale i medier mv. I de organisationer, hvor materialet ikke aktivt er blevet promoveret, ser det ud til, at interessen er aftaget med tiden.

Nogle af organisationerne har planer for fortsat implementering og forankring af arbejdet med produkterne, men for andre af organisationerne foreligger der ikke vidtrækkende planer for videre implementering og forankring.

3. Børn og unge, handicap og seksuelle overgreb

Et seksuelt overgreb er en alvorlig hændelse, der kan have langvarige, traumatiserende følgevirkninger for den, der udsættes for det. Puljen ”Forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap” er rettet mod overgreb defineret på følgende måde:

Seksuelt overgreb kan defineres som et overgreb, hvor en person udsættes for en seksuel krænkelse. Der er tale om seksuelt overgreb, når et barn inddrages i seksuelle aktiviteter, som det ikke kan forstå rækkevidden af, udviklingsmæssigt ikke er parat til og derfor ikke kan give tilladelse til og/eller aktiviteter af denne karakter, der overskrider samfundets sociale eller retslige normer. Et seksuelt overgreb krænker barnets integritet og udnytter et barns tillid ([Socialstyrelsens vidensportal](#)).

Der findes ikke præcise tal for omfanget af seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark, idet det langt fra er alle overgreb, der rapporteres eller opspores. En række undersøgelser har imidlertid påvist, at børn og unge med handicap er i større risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb end unge uden handicap. Undersøgelserne viser bl.a., at:

- forekomsten af seksuelle overgreb blandt børn og unge mellem 7 og 18 år med handicap er tre gange større end børn og unge uden handicap (Christoffersen 2020)
- 7 pct. af børn og unge med handicap har oplevet seksuelle overgreb – mod 3 pct. af børn og unge uden handicap (Holt m.fl. 2017)
- 23 pct. af anbragte børn og unge med handicap har oplevet seksuelle overgreb – mod 17 pct. af anbragte børn og unge uden handicap (Holt m.fl. 2017).

Undersøgelsesresultaterne tydeliggør, at der er et stort behov for at arbejde forebyggende på området, og de understreger dermed vigtigheden af puljen og de projekter, den har givet midler til.

3.1 Risikofaktorer

Gruppen af børn og unge med handicap dækker over en bred og uhomogen gruppe. Nogle har mindre handicap uden stor betydning for hverdagen, mens andre har indgribende handicap, der gør dem ude af stand til at klare sig selv. Når børn og unge med handicap i højere grad end unge uden handicap udsættes for seksuelle overgreb, kan det skyldes flere ting. Nogle af de risikofaktorer, der kan siges at gøre sig gældende for gruppen som helhed, er:

- Øget social isolation
- Øget afhængighed af andre
- Øget behov for voksenkontakt
- Vanskeligheder ved at sætte og opfatte grænser – vanskeligheder ved at sige fra

- En kropsfornemmelse, der er udfordret – barnet eller den unge kan være meget sansesøgende (rører ved folk, krammer for tæt etc.) eller har en manglende fornemmelse for graderne af berøring (sociale normer)
- Vanskeligt ved at aflæse situationer
- Vanskeligt ved at begå sig og forstå sociale relationer og relationer på de sociale medier.

Undersøgelser viser endvidere, at der er forskel på graden af udsathed, afhængig af *hvilken type* af handicap børn og unge har. Blandt børn og unge mellem 7 og 18 år er sandsynligheden for at blive udsat for seksuelle overgreb:

- 3,7-3,8 gange større for børn og unge med autisme, ADHD eller udviklingshæmning
- 2,1 gange større for børn og unge, der stammer
- 1,9-2 gange større for børn og unge med ordblindhed eller synshandicap
- 1,5 gange større for børn og unge med erhvervet hjerneskade
- 1,3 gange større for børn og unge uden talesprog
- 1,2 gange større for børn og unge med bevægelseshandicap (Holt m.fl. 2017)

Når nogle typer af handicap forårsager større udsathed end andre, vidner det om, at det ikke er det at have et handicap i sig selv, der forklarer den øgede udsathed. Det handler derimod om, at der til visse typer af handicap er knyttet nogle forhold, som øger risikoen for at blive offer for overgreb. Nogle af forholdene er:

Afhængighed af andres hjælp

Det at være afhængig af andres hjælp kan gøre, at man har svært ved at sige fra eller kræve retten til privatliv over for ens hjælper. Man kan desuden være så vant til at kropslig berøring i forbindelse med hygiejne og behandling, at man ikke har en følelse af ejerskab over egen krop eller har mistet fornemmelsen for, hvad der kan karakteriseres som henholdsvis hjælp og overgreb og derfor ikke ved, hvornår det er okay at sige fra.

Fysisk funktionsnedsættelse

Den øgede risiko for overgreb kan også skyldes, at man som resultat af fysisk funktionsnedsættelse ofte står i situationer, hvor man er blottet over for sin hjælper. Det kan være i forbindelse med på- og afklædning eller i forbindelse med hjælp til hygiejne. Sådanne situationer øger risikoen for, at der – bevidst eller ubevidst – opstår krænkende adfærd. Enten fra eller over for hjælperen. Børn og unge med fysiske handicap er ligeledes ekstra udsat, fordi de er ude af stand til selv at flytte sig, når der opstår en ubehagelig stemning eller risikofyldt situation.

Kommunikationshandicap

Risikoen for seksuelle overgreb kan endvidere øges af handicap, der medfører kommunikationsvanskeligheder. Hvis barnet har begrænsede muligheder for at kommunikere, er det svært at sætte verbale grænser og at fortælle omverdenen, hvis han eller hun har været udsat for krænkelser. Et barn med kommunikationshandicap kan derfor være i større risiko for at blive set som et let offer af mennesker med de forkerte intentioner, da barnet ikke har muligheder for

at afværge med verbale afvisninger og efterfølgende har sværere ved at fortælle om hændelsen til forældre, venner eller medarbejdere. Dertil kommer udfordringen med at anmelde overgrebet, hvor beretninger om, hvad der skete, måske skal igennem en tredje person, som kan formidle hændelsen.

Kognitiv funktionsnedsættelse

Endelig er unge med kognitiv funktionsnedsættelse i øget risiko for at blive udsat for eller udsætte andre for seksuelle overgreb. Det kan skyldes lavt selvværd og selvtillid, som gør, at de i forsøget på at opnå anerkendelse og bekræftelse indgår ulige eller usunde relationer. Det kan også skyldes, at unge med kognitive handicap har svært ved at læse andres grænser, selv sætte grænser og dermed passe på sig selv i relationer med andre. Hvor går grænsen for eksempel mellem omsorgsfuld berøring og grænseoverskridende adfærd? Hvornår er det okay, at jeg siger fra? Og hvordan ser det ud, når den, jeg er sammen med, siger fra? (Socialstyrelsen 2017).

3.2 Den gode forebyggelse

Forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap kan dels være rettet mod de ydre rammer og kontekst eller mod barnet eller den unge selv. Man taler typisk om hhv. *ydre og indre* forebyggelse. Formålet med puljen, der er i fokus i denne evaluering, er at understøtte den indre forebyggelse ved at støtte initiativer, der styrker børnenes evne til grænsesætning og konflikthåndtering. Herunder følger en beskrivelse af de to forebyggelsesformer.

Ydre forebyggelse

Den ydre forebyggelse omhandler de rammer, som for eksempel en institution, skole eller lign. sætter op for at beskytte barnet. Et eksempel kan være rammerne for transport til og fra skole, institution, fysioterapi etc., og hvordan vold eller seksuelle overgreb kan forebygges i disse situationer. Det kan også handle om fagpersonernes opmærksomhed på adfærd, sprog, kropslighed, normer mv., ligesom det kan være rammerne for brugen af sociale medier eller andre virtuelle platforme. I den ydre forebyggelse kan det være relevant at have fokus på:

- Adfærd og samværsformer, herunder sprog, kropslighed, normer omkring nøgenhed
- Hvordan man afstemmer frihed og modenhed: Barnet skal beskyttes, men også have lov til at afprøve sig selv og øve sig i at være sammen med andre mennesker på egen hånd
- Brugen af drillerier, ironi og kærlige klap. Det kan have en anden betydning for barnet end for den, der iagttager det
- Indretning, organisering og arbejdsgange. På en institution kan der for eksempel være behov for at tænke over:
 - Hvem er alene med barnet eller den unge?
 - Foregår godnatlæsning og godnatknus i stuen eller på sengekanten?
 - Hvem hjælper med personlig hygiejne?
 - Må man være kæresten med hinanden?
 - Må man sove sammen?

- At oplyse barnet om mulighederne for at søge oplysning og rådgivning hos f.eks. Red Barnet, Børnetelefonen, Sex og Samfund m.fl.

Indre forebyggelse

Den indre forebyggelse handler om, hvordan man kan være med til at styrke børn og unges evne til at passe på sig selv ved at styrke evnerne til at udvikle, forstå og give udtryk for egne grænser og at kunne se og respektere andres grænser. For at kunne det, skal børnene og de unge bl.a. lære at skelne mellem lyst og ulyst, mellem at være aktiv og passiv og mellem omsorg og overgreb. Den indre forebyggelse handler med andre ord om at støtte barnets personlige udvikling. I den indre forebyggelse kan det være relevant at have fokus på:

- At støtte børn og unge i at udtrykke grænser og lyst og ulyst
- At tale om, hvordan man passer på sig selv, herunder at gå sin vej ved konfliktoptrapning, sige nej ved grænseoverskridelser etc.
- At støtte grænser og lære barnet eller den unge at forstå, at mennesker kan have forskellige grænser for kropskontakt
- At lære barnet om retten til egen krop
- At forhold sig til og tale om retten til privatliv og grænserne for privatliv
- At tale om, hvad det vil sige at være venner, kærester, hvordan man får en kæreste, hvordan man løser konflikter etc.
- Hvordan man som fagperson selv giver udtryk for, hvad man har lyst eller ikke lyst til
- At understøtte barnet i, at dets følelser er okay
- At lære barnet om gode og dårlige hemmeligheder

Den indre forebyggelse er i fokus i de materialer, de fem bevillingsmodtagere har udviklet. I næste afsnit følger en beskrivelse af hver enkelt organisations projekt.

4. Evaluering af de fem organisationers produkter

I de følgende afsnit zoomer vi ind på de fem organisationers projekter og produkter. Da de deltagende organisationers produkter og målgrupper er meget forskellige, evalueres hver organisation for sig.

Evalueringens opdrag og ramme har været definerende for de temaer, evalueringen centrerer sig om. Temaerne er følgende:

- Brugbarhed og relevans
- Rækkevidde og udbredelse
- Implementering og forankring

Temaet **brugbarhed og relevans** har til formål at sætte fokus på, om produkterne fremstår brugbare og relevante for målgruppen. Under temaet præsenteres de produkter, som organisationen har udviklet i projektet. For hvert produkt beskrives produktens målgruppe, formål og indhold. Afsnittet er baseret på en analyse af organisationernes ansøgning og forandringsteori, interviews med organisationernes projektledere og fokusgruppe- og enkeltmandsinterviews med unge i målgrupperne og fagfolk, der arbejder med målgrupperne.

Temaet **rækkevidde og udbredelse** har til formål at sætte fokus på, om de relevante målgrupper på evalueringstidspunktet ser ud til at have fået adgang til og gør brug af produkterne. I afsnittet præsenteres måden, hvorpå organisationerne har forsøgt at nå ud til målgrupperne, og resultatet af de udbredelsesaktiviteter, der er gennemført. Afsnittet er baseret på en analyse af organisationernes ansøgning, enkeltmandsinterviews med organisationernes projektledere og data om produkterne fra organisationernes egne databaser.

Temaet **implementering og forankring** har til formål at afdække, om brugen af produkterne implementeres og forankres. Afsnittet fokuserer på, hvordan de udviklede produkter er forankret i organisationerne, og hvor produkterne kan tilgås af målgruppen og øvrige interesserede. Afsnittet er baseret på en analyse af organisationernes ansøgning, dialoger og interviews med organisationernes projektledere.

Rapportens sidste afsnit handler om særlige **opmærksomhedspunkter** i forbindelse med udvikling af produkter til unge med handicap. Afsnittet går på tværs af de fem organisationer og har fokus på de udfordringer, organisationerne har oplevet i forbindelse med udvikling og udbredelse af produkterne. Formålet er at give indblik i, hvad der har været svært, og hvad man med fordel kan have opmærksomhed på, når man udvikler og udbreder denne type af produkter til unge med handicap. Afsnittet er baseret på interviews med organisationernes projektledere.

Coronapandemien har medført store vanskeligheder med at gennemføre evalueringsaktiviteter som planlagt. På trods af at der er forsøgt mange forskellige veje til at få dialoger med målgrupperne, er det kun lykkedes at få relativt få børn og unge involveret. De brugerbaserede vurderinger af materialer i evalueringen er med andre ord baseret på interviews med et

begrænset antal børn og unge. Dette betyder, at vurderingerne ikke kan ses som generelle eller repræsentative. Brugervurderingerne kan derimod give fagpersonale, som arbejder med målgrupperne, en indsigt i, hvordan udvalgte unge i målgruppen umiddelbart forstår, opfatter og forholder sig til materialet, og dermed hvordan de som fagpersoner bedst muligt kan bruge og omsætte materialet i deres arbejde med de unge.

5. "Sund seksualitet" (SUMH - Sammenslutningen af Unge Med Handicap)

Dette afsnit omhandler SUMHs projekt "Sund Seksualitet". Projektet har tre spor:

- 1) Web-appen "LigeLyst" udviklet til SUMH's primære målgruppe
- 2) Undervisningsmateriale udviklet til voksne omkring SUMH's primære målgruppe
- 3) Et ambassadørkorps, der har medvirket i udviklingen af web-appen og stået for en række kampagneaktiviteter i forbindelse med udbredelsen af den.

Evalueringen vil behandle hvert af de tre spor individuelt med afsæt i den ramme, der er beskrevet i afsnit 3.

5.1 Brugbarhed og relevans

5.1.1 Målgruppe, indhold og formål

Web-appen "LigeLyst"

Web-appens **målgruppe** – og projektets primære målgruppe – er unge i alderen 15-35 år med mild til moderat kognitiv funktionsnedsættelse, for eksempel unge med diagnoser som senhjerneskade, mild til moderat udviklingshæmning, cerebral parese (CP), autisme og ADHD, der har vanskeligt ved at aflæse signaler og kommunikere med andre. Målgruppen benytter sig af tilbud som specialskoler, STU'er, dag- og klubtilbud, beskæftigelsestilbud, bomiljøer mv. Målgruppen er karakteriseret ved:

- Udfordringer med at overskue større mængder af tekst, forstå abstrakt viden og udfordringer med at navigere i komplekst indhold. Derfor er eksisterende hjemmesider og web-apps ofte ikke tilgængelige og anvendelige for målgruppen.
- En anderledes livssituation, hvor de f.eks. er afhængige af voksne i hverdagssituationer, hvilket gør dem sårbare i forhold til overgreb. Derfor har de et særligt behov for viden om egne og andres seksualitet, signaler og følelser for selv at kunne være grænsesættende og for ikke at overskride andres grænser.
- En anderledes krop, der gør, at seksualitet mv. er noget andet for dem end for andre unge – eller en udfordret kropsforståelse, der gør, at de ikke forstår egne eller andres grænser.
- En anderledes opfattelse og forståelse af sociale relationer (online og face-to-face). Det kan for eksempel være svært for dem at 'læse mellem linjerne' og fortolke andre menneskers signaler korrekt – en omstændighed, der gør dem særligt sårbare i forhold til risikoen for seksuelle overgreb begået af dem selv eller mod dem selv¹.

Udviklingen af web-appen skete med unge med kognitive funktionsnedsættelser og kommunikationsvanskeligheder i centrum. I alt deltog 96 unge fra målgruppen i udviklingen. Udviklingen tog afsæt i metoden Social design sprint, hvor unge inden for den primære

¹ Målgruppebeskrivelsen er taget fra SUMHs puljeansøgning.

målgruppe, frivillige og seksualvejledere fra SUMH, fagprofessionelle og pårørende blev involveret som både meddesignere og testpersoner fra start til slut. Med 96 deltagende unge fra målgruppen er det projektets egen vurdering, at de er nået i mål med at involvere bredt. Involveringen af målgruppen havde til formål at sikre, at de temaer, web-appen blev udviklet omkring, var relevante for de unge. Formålet var ligeledes at understøtte, at de materialer, der blev udviklet, var brugbare for målgruppen og tog højde for eksempelvis udfordringer med at læse og tolke budskaber, der ikke præsenteres klart og utvetydigt.

Formålet med web-appen er at give unge med funktionsnedsættelser mulighed for *selv* at skaffe sig viden om krop, følelser, kærester og sex uden at skulle være afhængige af personale eller pårørende. Adgangen til denne type af viden har hidtil været begrænset, idet de unge i målgruppen – til forskel fra andre unge – kan have svært ved at orientere sig og søge viden på eksisterende hjemmesider. De er ofte for komplekse og benytter sig af kommunikationsformer, der er uhensigtsmæssige for denne målgruppe.

Med appen håber man, at målgruppen vil få adgang til viden, der kan hjælpe dem med at blive bedre til at handle på egne og andres seksuelle signaler, få en større følelse af ejerskab over deres krop og få øget livskvalitet og sundere seksuel adfærd. Ønsket er, at det vil medvirke til at forebygge seksuelle overgreb begået af eller mod unge i målgruppen.

Indholdet af appen henvender sig direkte til unge med kognitive funktionsnedsættelser og kommunikationsvanskeligheder. Den tilbyder de unge et univers, der er forsøgt tilpasset deres præmisser i forhold til kommunikationsform, design, indhold og funktionaliteter. Appen tager højde for, at dele af målgruppen kan have svært ved at læse – og at læse 'mellem linjerne'. Den er bygget op med store, farverige illustrationer, korte film af unge i målgruppen, der fortæller om deres erfaringer, og tekst, der på en let og tydelig måde forklarer komplicerede emner. Siden er delt op i følgende overordnede temaer:

- Kroppen
- Kærester
- Sex
- Seksuelle overgreb

Under hvert tema er der en lang række undertemaer, som de unge kan navigere rundt i. Der er ligeledes en række refleksions- og dialogspørgsmål, som kan bruges til individuel refleksion eller til at udforske emner sammen med ligesindede.

”Vi håber, at der er flere unge, der får mulighed for at blive klogere på sig selv. Og også sammen blive nysgerrige på det her område og få mulighed for at mærke efter og tage en beslutning om, hvad de vil, når de har mulighederne. Vi vil også gerne sørge for, at der kommer lidt mere opmærksomhed på den gode krop og den gode relation – at man ikke behøver at have sex, bare fordi man er kærester”.

– Projektleder, SUMH

Alt materiale – både film, billeder og tekststykker – har en høj grad af eksplicitet. Det er for at sikre tydelighed og undgå misforståelser fra den del af målgruppen, der kan have svært ved at tolke signaler og læse mellem linjerne. Valget om at gøre indholdet meget eksplicit skyldes desuden et ønske om at leve op til et mål om, at alle i målgruppen skal kunne bruge siden uden behov for hjælp fra voksne. Sdens indhold skal kunne forstås af dem, der har svært ved tvetydig kommunikation, og af dem, der ikke kan læse. Bl.a. derfor kan alle tekststykker også blive læst op ved et tryk på højtaleren på billederne.

Undervisningsmaterialet

Målgruppen for undervisningsmaterialet – og projektets sekundære målgruppe – er de pårørende og fagpersoner (pædagoger, undervisere, fysioterapeuter mm.), der er omkring de unge med kognitive funktionsnedsættelse og kommunikationsvanskeligheder. De findes typisk på de bosteder, STU'er og aktivitetstilbud, som målgruppen er brugere af.

Udvikling af undervisningsmaterialet blev primært varetaget af en seksualvejleder ansat i SUMH. Udviklingen tog afsæt i den viden, der blev akkumuleret i udviklingen af web-appen til de unge samt i input fra en følgegruppe og erfaringer fra SUMHs tidligere arbejde med emnet.

Formålet med undervisningsmaterialet er at klæde de voksne – både fagprofessionelle og andre støttepersoner – som er omkring de unge, på til at indgå i en dialog med unge fra målgruppen om seksualitet, følelser og kroppen. Det skal hjælpe de voksne med at tage snakke om de svære emner på de unges præmisser. Undervisningsmaterialet skal også ruste de voksne til at kunne støtte de unge i at bruge web-appen "LigeLyst". Derudover skal materialet være et redskab, der kan bruges i seksualundervisningen og ved fysiske workshops faciliteret af SUMH på de institutioner, der efterspørger det.

Indholdet af undervisningsmaterialet er tredelt:

Del 1 indeholder baggrundsviden om seksualitet og funktionsnedsættelser og de typiske dilemmaer og udfordringer, der knytter sig til at sætte emnet på dagsordenen på STU'er, bosteder, aktivitetstilbud m.m. Afsnittet behandler temaer som identitet, kropsbevidsthed, politik, diskrimination og jura.

Del 2 indeholder idéer til seksualundervisning målrettet unge med kognitive funktionsnedsættelser. Der er konkrete forslag til øvelser og emner, man kan bruge i undervisningen. Der er bl.a. gode råd til, hvordan man taler om følsomme emner og etablerer et fælles sprog omkring intime kropsdele mv. Der er icebreaker-lege, en quiz om seksualitet, forslag til dialogøvelser, film, videoer og rollespilslege. Derudover indeholder del 2 en introduktion til web-appen "LigeLyst", som kan bruges i arbejdet med at vejlede de unge i at bruge appen.

Del 3 indeholder idéer til at etablere en grundfaglighed i fagteams og personalegrupper om seksualitet og funktionsnedsættelser. Der er refleksions-, dialog- og samarbejdsøvelser, case-øvelser og lege, der har til formål at belyse medarbejderne i en personalegruppes holdninger til unge, seksualitet og handicap.

Ambassadørkorpset

Projektets tredje **målgruppe** er 20 unge med og uden kognitive funktionsnedsættelser, som er frivillige i et ambassadørkorps. Ambassadørkorpset har til opgave at udvikle og gennemføre kampagner og gennemføre besøg på tilbud til den primære målgruppe. Dvs. på STU'er, bo- og aktivitetstilbud mv. De var blandt andet med til at udvikle kampagnen "SexTillid", som kørte i forbindelse med "Uge Sex" i 2020. De har endvidere haft repræsentanter inde og fortælle om projektet i radioen. På grund af nedlukning har det endnu ikke været muligt for ambassadørkorpset at gennemføre besøg på de institutioner, som den primære målgruppe er tilknyttet.

Formålet med ambassadørkorpset er, at de unge med kognitive funktionsnedsættelser og kommunikationsvanskeligheder skal kunne få brugbare svare på deres spørgsmål omkring seksualitet, følelser og sociale relationer. Ambassadørkorpsets medlemmer vil i kraft af at være nogenlunde samme sted i livet kunne genkende mange af de problematikker og udfordringer, de konfronteres med af de unge, de møder. De vil derfor kunne levere brugbare svar og repræsentere projektets budskab og indhold på en måde, der fremmer dets relevans for målgruppen. Et af formålene med ambassadørkorpset er således også, at de unge i den primære målgruppe skal møde rollemodeller, som gør, at de selv har lyst til at bruge web-appen og får mod på selv at opsøge viden om egen og andres seksualitet – og ikke mindst sige fra ved grænseoverskridende handlinger og overgreb.

5.1.2 Er det interessant og relevant for målgrupperne?

De unges vurdering

Ifølge tre unge fra målgruppen er web-appens formål, budskab og indhold både relevant og interessant for målgruppen. Én forklarer, at interessen for at bruge web-appen først opstår, når temaer som seksualitet og grænsesætning bliver aktuelle i de unges liv:

Man skal selvfølgelig interessere sig for det, for hvis du ikke har interesse, er der ingen grund til det. Det skal være et tidspunkt, hvor du er klar til at få den viden. Man skal være klar til det først, det er min personlig vurdering. Der er mange, der ikke er klar til det. – Ung i SUMH's målgruppe

Interessen kan opstå, fordi man begynder at undre sig over forandringer i kroppen, får en kæreste eller på anden måde konfronteres med nogle af de emner, web-appen berører. For den unge i citatet opstod interessen i takt med højere alder og større modenhed. Tidligere var det ifølge den unge mindre interessant.

De tre unge var alle et sted i livet, hvor de af forskellige grunde oplevede et behov for et redskab som "LigeLyst". Én af dem oplevede det som en stor hjælp i relationen til sin kæreste. Web-appen gav hjælp til at formulere nogle af de ting, han havde lyst til, men ikke mod til at sige:

Det er en god app, hvis man for eksempel har en kæreste, som jeg har, og man ikke tør sige nogle ting til ens kæreste. Så kan man lige gå ind på den app der, og så kan man lige få nogle tips til, hvad man kan gøre. Så man ikke føler sig bange for at sige det. - Ung i SUMHs målgruppe

Mens én fandt web-appen hjælpsom i forhold til at være sammen med sin kæreste, oplevede to andre web-appen som en hjælp til at udforske deres seksualitet. De brugte den til at få viden om hvilke typer af seksualitet, der findes, og derigennem at blive klogere på, hvor de selv hører til:

Ung 1: Derinde kan du også finde ud, om du er til piger eller drenge, eller hvad du er. Til dem, der har brug for det, og som ikke rigtig ved, hvad det er.

Ung 2: Jeg synes, det her med at man kan få viden omkring det, man måske ikke vidste så meget om. For eksempel hvilke seksualiteter der er, hvis man ikke var klar over det. Det synes jeg er rigtig rart. – To unge i SUMH's målgruppe

Til sidst var alle tre unge enige om, at web-appen gav vigtig viden om grænsesætning og overgreb. Det fremgår af følgende dialog:

Ung 1: Jeg synes også, det er fint, at der står, hvad man må gøre, og hvad man ikke må. Altså overgreb på andre og sådan nogle ting. Der er jo nogle, der bare går hen og kysser, og det er godt at vide, at det må man ikke. Det er overgreb. Så man ikke ser forskel. Det var en ny viden for mig.

Ung 3: Den gør, at man ikke overskrider andre folks grænser. Hvis nu appen siger, en dreng og en pige kysser, skal man kysse, hvis pigen ikke har lyst til at kysse? Så skal drengen så respektere pigens grænse, for ellers kan man ende med at slå op på et tidspunkt.

*Ung 2: Men der er jo nogle mænd eller drenge, der ikke respekterer, når pigen siger nej. Nu har jeg ikke rigtig selv oplevet det, men jeg har hørt det.
- Tre unge i SUMH's målgruppe*

Af dialogen med de tre unge fremgår det, at web-appen umiddelbart ser ud til at lykkes med projektets målsætning om at give oplysning omkring seksualitet og grænsesætning, der kan være med til at forebygge seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap.

De fagprofessionelles vurdering

To fagpersoner udtrykte sig ligeledes positivt omkring web-appen. De forklarer, at den opfylder et stort behov for dem, fordi der ikke tidligere har været den type materiale på handicapområdet:

Fagprofessionel 1: ... der har helt sikkert manglet noget. Generelt på STU-området, så mangler der undervisningsmateriale til lige præcis vores målgruppe i forhold til seksualitet. Det er noget, man selv skal opfinde.

*Fagprofessionel 2: Du skal opfinde den dybe tallerken, fordi der er ikke materiale om det. Der er lige blevet udgivet en folder [...] Men ellers er der ikke lavet noget tidligere.
- 2 pædagoger på institution for unge med handicap*

Samtidig oplever fagpersonerne, at mange af de unge, de har med at gøre, mangler en helt grundlæggende viden om seksualitet, som de nu får adgang til gennem web-appen. Flere af de

unge har gjort sig erfaringer med at indgå i intime relationer, men de har manglet et redskab, de kunne støtte sig til i relationerne – det har de nu fået:

Jeg håber på, at de unge her kan bruge det til at slå op i, hvis de undrer sig over noget og generelt vil lære om seksualitet. Når vi for eksempel spiller spil med dem om seksualitet, så er der nogle helt basic ting, som vi tænker, at de nok godt kan svare på, men det kan de ikke. Der er rigtig mange, der har kærester og er super fremme i deres seksualitet, så det er godt for dem, hvis de kan få nogle redskaber.

- Pædagog på institution for unge med handicap

Fagpersonalet ser desuden et stort potentiale i at bruge web-appen som et redskab til samtaler med de unge. De oplever, at de unge i mange tilfælde ikke ved, hvordan de skal spørge ind til emner vedrørende seksualitet og grænsesætning. Samtidig findes der institutioner, hvor emnerne ikke tages op, og pædagoger, der ikke ved, hvordan de skal tage initiativet til samtalerne. Det er særligt for dem, at web-appen kommer til at gøre en forskel, mener fagpersonalet:

Hvis man er på en institution, hvor seksualitet er meget lukket og privat, så tror jeg virkelig, den kan understøtte. Og særligt nogle pædagoger, der ikke ved, hvordan man skal sige det og hjælpe.

- Pædagog på institution for unge med handicap

Fagpersonerne oplever, at de unge har taget godt imod appen. Særligt de dele, der er konkrete og lette at forstå. De nævner som eksempel en side om kroppen. Omvendt oplever de, at de unge finder dele, der er mere abstrakte og sværere at forholde sig til, mindre interessante at bruge. For eksempel materialet omkring overgreb og grænseoverskridende adfærd:

Det med overgreb osv. bliver lidt abstrakt for dem. De kender begreber som voldtægt og grænseoverskridende adfærd, men de har svært ved at forholde sig til det, fordi de ikke helt kan definere det. Hvor kroppen er nemmere at forholde sig til, fordi det er definerbart.

- Pædagog på institution for unge med handicap

Fagpersonerne fremhæver det som positivt, at alle tekststykker kan læses op, idet en stor del af målgruppen for web-appen ikke kan læse. De kunne imidlertid godt have ønsket sig, at materialet var blevet lavet som en applikation, som man kan have liggende på telefonen eller tabletten, frem for en web-applikation, som skal tilgås via en internetbrowser. I og med at mange af de unge ikke kan stave, har de svært ved at skrive sidens webadresse og dermed svært ved at tilgå siden:

De kan heller ikke selv, der er mange, der ikke kan bogstaver. Da jeg sad med de unge, der måtte vi sidde og stave det. Og så bruger de unge det ikke. Det er ikke så godt, at det ikke er en app. Derfor må man selv gå ind og lave det til en genvej. Det skal man vide, hvordan man gør.

- Pædagog på institution for unge med handicap

Fagpersonen fremhæver, at man kan løse udfordringen ved at oprette en genvej til web-appen på de unges telefon. Men det kan en stor del af målgruppen ikke finde ud af, og det vil ifølge

fagpersonerne kræve mange ressourcer, hvis de skulle gøre det for alle de unge, der vil bruge web-appen.

5.2 Rækkevidde og udbredelse

5.2.1 Hvordan kommer målgruppen til at bruge appen?

SUMH består af 16 medlemsorganisationer, som i alt har 5.000 medlemmer. Medlemmerne er den primære målgruppe for SUMH's projekt. Projektets materialer er imidlertid også brugbart og relevant for unge med handicap uden for SUMH's primære målgruppe. Materialet henvender sig således til alle unge, der i varierende grader er karakteriseret ved de udfordringer, der er beskrevet i afsnit 4.1.1. Formidlingen af materialet rækker derfor også ud over SUMH's egne medlemmer.

Formidlingsplanen består både af virtuelle og fysiske formidlingsaktiviteter. Den samlede formidlingsplan var:

- Et lanceringsevent for web-appen
- En online kampagne på sociale medier og formidling via andre medier. For eksempel nationale og lokale aviser samt landets kommuner.
- Face-to-face kampagne, hvor ambassadørkorpset besøger i alt 60 tilbud for unge med kognitive funktionsnedsættelser. Her interagerer frivillige på et besøg/workshop af 2-3 timers varighed med målgruppen og derigennem – sammen med enten tilbuddets fagprofessionelle eller projektets medarbejder – oplyser, rådgiver og vejleder de unge i forhold til emnet, fungerer som rollemodeller samt rådgiver i brugen af web-appen.

Lanceringsevent og face-to-face kampagnen blev gennemført i efteråret 2021. Indtil da var det på grund af corona-restriktioner kun online aktiviteter i formidlingsplanen, der kunne gennemføres. Foruden online aktiviteter har SUMH lanceret web-appen og undervisningsmaterialet gennem en fysisk kampagne-pakke, der er blevet sendt rundt til 171 institutioner, bosteder og seksualvejledere.

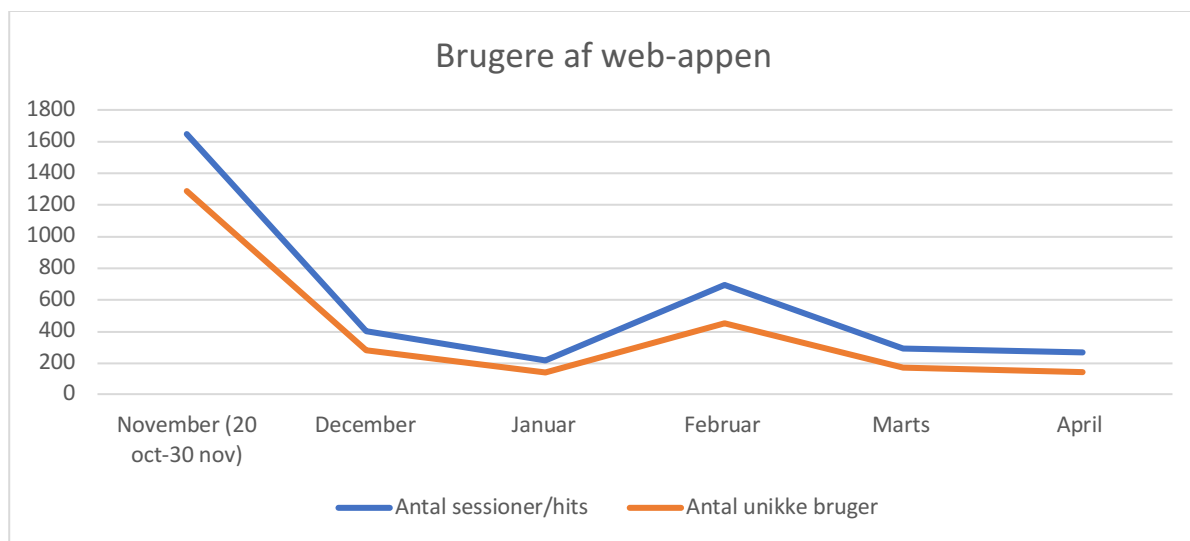
5.2.2 Lykkes det at nå målgruppen?

Af tabellen herunder fremgår rækkevidden af online aktiviteter, der pr. juni 2021 er gennemført i forbindelse med lanceringen af materialerne.

Kampagne på Sociale medier	Antal opslag	Rækkevide
Facebook	31	25014
Instagram	26	620
Twitter	11	6617
LinkedIn	6	1846
Total	74	34097

Projektet har haft følgende målsætninger i forhold til at nå ud til brugerne af **web-appen**:

- Web-appen har minimum 1.000 unikke hits/mdr. 1-3 måneder efter lancering.
- Web-appen har minimum 1.200 unikke hits/mdr. 4-7 måneder efter lancering.
- På mindst 50 % af de 350 tilbud til unge og voksne med handicap, som er repræsenteret i Socialt Lederforum, er der brugere, som kender og har anvendt web-appen.

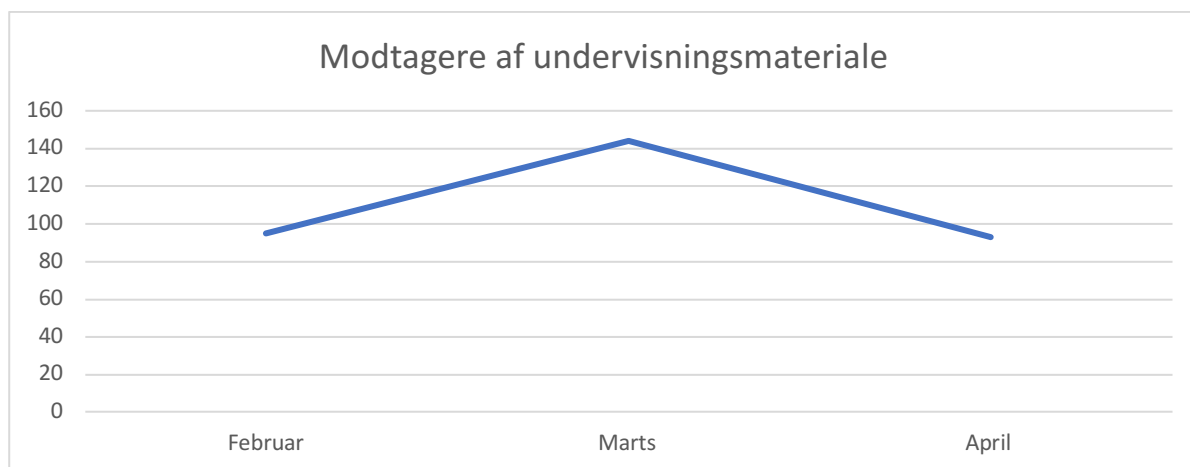

Figur 1: Brugere af web-appen november 2020-april 2021

Grafen viser antallet af hits i alt og antallet af unikke hits fra november til april 2021. Af grafen fremgår det, at målsætningen blev nået i perioden umiddelbart efter lancering. Ud over et opsving i februar måned stagnerede antallet af unikke hits på omkring 200 pr. måned. Opsvinget i februar måned skyldtes kampagneaktiviteterne i forbindelse med "Uge Sex". Projektlederen oplyser, at web-appen i perioden fra 20. oktober 2020 til 30. november 2021 har haft i alt 7.611 hits. Det lader altså til, at web-appen er nået bredt ud. Det var imidlertid ikke muligt at få viden om antallet af unikke hits, og det kan derfor ikke siges med sikkerhed, om målsætningerne er nået.

Projektet har haft følgende målsætning i forhold til at nå ud til fagprofessionelle og pårørende med **undervisningsmaterialet**:

- Undervisningsmaterialet har mindst 20 unikke hits/mdr. 1-3 måneder efter lancering
- Undervisningsmaterialet har minimum 25 unikke hits/mdr. 4-7 måneder efter lancering
- Undervisningsmaterialet genererer mindst 4 konsulentydelse (workshops og/eller fjernundervisning) i gennemsnit hos SUMH/mdr. 4-6 måneder efter lancering.

Figur 2: Modtagere af undervisningsmateriale februar 2021-april 2021

Grafen viser antallet af brugere i den sekundære målgruppe, der har modtaget undervisningsmaterialet fysisk, samt antallet af besøg på den side hvor undervisningsmaterialet ligger i perioden februar til april 2021. Projektlederen oplyser, at undervisningsmaterialet er blevet rekvireret online eller fysisk 1.119 gange i alt pr. december 2021. Grafen og det samlede antal hits dækker over hits i alt. Der kan derfor ikke konkluderes på, hvorvidt målsætningerne for materialets udbredelse er nået. SUMH har gennemført tre konsulentopgaver i efteråret 2021 og har to i kalenderen for næste år.

Projektet har haft følgende målsætninger for **ambassadørkorpset** og de planlagte **kampagneaktiviteter**.

- 20 frivillige unge med (og uden) kognitive funktionsnedsættelser er rekrutteret til ambassadørkorpset og uddannet til at undervise i seksualitet og grænsesætning.
- Ambassadørkorpset har besøgt mindst 60 tilbud til den primære målgruppe ved projektets udløb.
- Ambassadørkorpset har deltaget i medieaktiviteter, hvor de har medvirket til at skabe en dagsorden og evt. har fortalt egne historier.
- En kampagne gennemføres via sociale medier og nationale samt lokale aviser, hvor der reklameres for lancering af web-appen, undervisningsmaterialet og ambassadørkorpset.

Målsætningen omkring rekruttering og uddannelse af unge til ambassadørkorpset er gennemført. Korpset har gennemført 11 besøg på tilbud for i alt 272 deltagere i efteråret 2021, og de har 8 i kalenderen for det nye år. De har sideløbende gennemført medieaktiviteter og kampagner på sociale og nationale medier. Ambassadørkorpset gennemførte bl.a. en online kampagne i forbindelse med "Uge Sex" i 2021. Her under fremgår antallet af opslag på forskellige typer af medier og rækkevidden af dem:

Kampagne på sociale medier	Antal opslag	Rækkevide
Facebook	11	15940
Instagram	8	501
Twitter	5	1999
LinkedIn	2	1329
Total	26	19769

5.3 Implementering og forankring

SUMH har ansvaret for at opdatere og vedligeholde web-appen "Sund Seksualitet" efter projektets ophør samt for at formidle den til brugerne via deres netværk. SUMH har valgt, at arbejdet med seksualitet skal være en fast del af organisationens arbejde. De har bl.a. nedsat et seksualitetsudvalg, som har en repræsentant i organisationens bestyrelse, og som har ansvaret for at arbejde videre med projektets materialer.

SUMH har indgået samarbejde med undervisningsportalen CLIO, som er en interaktiv undervisningsportal. På CLIO formidles web-appen og undervisningsmaterialet til undervisere og elever, der måtte være interesseret i emnet. CLIO lancerer et område til STU'er, hvor materialet kommer til at ligge, men de har det også liggende på deres sider til almen-området.

SUMH's arbejde med seksualitet efter projektperioden finansieres som udgangspunkt af en bevilling fra Sundhedsstyrelsen. På sigt er det planen, at salg af konsulenttydelser, der understøtter brugen af web-appen og undervisningsmaterialet, skal udgøre det finansielle grundlag for vedligeholdelse og opdatering af materialerne. Konsulenttydelserne vil bestå af 1) fjernundervisning og 2) fysiske workshops.

5.4 Sammenfatning

SUMH har realiseret sit mål om at udvikle en web-app, undervisningsmateriale og uddanne et ambassadørkorps. Web-appen og undervisningsmaterialet er lanceret og taget i brug af en del af målgruppen.

Både de unge og fagprofessionelle udtrykker, at web-appen er brugbar og relevant. De forklarer, at den giver vigtig og relevant viden om kroppen, og om hvordan man indgår og sætter grænser for sig selv i intime relationer. De oplever, at den er let at bruge, og at budskaberne i film og tekst er nemme at forstå. Den primære barriere for brugbarheden er, at det er en web-app, der skal bruges via hjemmesiden eller ved at hente siden ned som en applikation på telefonen. Begge dele stiller krav om teknisk kompetence og evne til at følge en vejledning, som ikke alle i målgruppen kan leve op til.

SUMH nåede sin målsætning for web-appens rækkevidde og udbredelse i appens første levemåneder. Siden da er appen imidlertid ikke blevet taget i brug af så mange, som

organisationen havde mål om. Det viser grafen i figur 1. Grafen viser også, at de gennemførte udbredelsesaktiviteter har haft en effekt. Under kampagnen i "Uge sex" i februar var der således et markant opsving i antallet af hits. Der lader altså til at være et potentiale for at nå ud til flere gennem kampagner og øvrige udbredelsesaktiviteter.

Der findes ikke tal på antallet af unikke hits på undervisningsmaterialet, og det kan derfor ikke siges, om SUMH har nået ud til så mange, som de gerne ville. Grafen i figur 2 viser dog, at antallet af hits har ligget stabilt over 90 fra februar til april.

SUMH realiserede sit mål om at uddanne et ambassadørkorps bestående af unge med og uden handicap. Ambassadørkorpset har gennemført en del af de planlagte fysiske aktiviteter i efteråret 2021. Korpset er desuden nået bredt ud på sociale medier. På i alt 26 opslag har de haft knap 20.000 visninger. Tallet siger ikke noget om, hvorvidt opslagene er resulteret i, at materialet er blevet taget i brug. Men det vidner om, at budskabet om det er nået ud til mange.

SUMH har implementeret og forankret arbejdet med seksualitet, og det er i dag en fast bestanddel af organisationens arbejde. De har nedsat et seksualitetsudvalg, som gennem en bevilling fra Sundhedsstyrelsen arbejder videre med projektets materialer efter projektets ophør. De udviklede materialer formidles via SUMH's netværk og undervisningsportalen, CLIO, hvor STU'er og almene skoler vil kunne finde det.

6. "Det er ikke OK" (ULF – Udviklingshæmmedes landsforbund)

Dette afsnit omhandler ULF's projekt "Det er ikke OK". ULF's projekt har haft fire spor:

- 1) Web-appen "LigeLyst", som er udviklet sammen med SUMH (se afsnit 5.1.1 for beskrivelse)
- 2) Undervisningskasse til uddeling på bosteder, uddannelsesinstitutioner mv.
- 3) Borgervejlederuddannelse til unge i målgruppen
- 4) Kursusaktivitet for unge i målgruppen og fagpersonale

Web-appen "LigeLyst" er beskrevet i afsnit 5.1.1 og vil derfor ikke blive beskrevet her. De øvrige spor vil blive beskrevet individuelt. Da undervisningskassen først bliver færdig ved udgangen af 2021, har det ikke været muligt at indsamle brugererfaringer med denne. Beskrivelsen tager derfor udelukkende afsæt i organisationens puljeansøgning.

6.1 Brugbarhed og relevans

6.1.1 Målgruppe, formål og indhold

Undervisningskasser

Målgruppen for undervisningskasserne er unge med udviklingshæmning og voksne, der er omkring dem på STU'er, bosteder, aktivitetstilbud mv. At have udviklingshæmning betyder, at ens personlige udvikling går langsommere. Nogle mennesker med udviklingshæmning har de største vanskeligheder i forhold til deres sprog, andre kæmper mest med det motoriske, og nogle har især vanskeligheder i forhold til kontakten til andre. Endvidere har en del også fysiske handicap, og dette kan i nogle tilfælde begrænse deres udviklingsmuligheder yderligere.

Samværet med andre kan være svært for mange personer med udviklingshæmning, og det kan føre til svære frustrationer, som blandt andet bringer dem i risiko for seksuelle krænkelse og overgreb.

Omkring hver tredje person med udviklingshæmning har en psykisk lidelse, der kræver en særlig pædagogik og eventuelt psykiatrisk behandling. Det kan dreje sig om alle psykiske lidelser, der ses blandt den øvrige befolkning, men mennesker med udviklingshæmning rammes især af adfærdsforstyrrelser, autisme eller har autistiske træk. Autismen kan give vanskeligheder i samspillet med andre. Endelig vil en del mennesker med udviklingshæmning lide under ADHD-lignende vanskeligheder i form af hyperaktivitet, impulsivitet og manglende koncentration. Mennesker med udviklingshæmning med autisme eller ADHD har brug for en særlig pædagogisk indsats. De fleste har brug for meget konkrete og visuelle redskaber, som i dette perspektiv kan anvendes forebyggende mod, at målgruppen enten udsættes eller udsætter andre for grænseoverskridende adfærd.²

Formålet med undervisningskasserne er at give de unge i målgruppen nogle konkrete redskaber, de kan arbejde videre med selv eller sammen med andre. Målet er også at understøtte voksne

² Målgruppebeskrivelsen er taget fra ULFs projektansøgning

omkring de unge i målgruppen med viden om udviklingshæmning og med redskaber til at arbejde med grænsesætning og krop for at forebygge seksuelle overgreb.

Indholdet af undervisningskasserne:

- Vejledning til personalet: Målet med vejledningen er at tilføre viden og konkrete forslag til fagpersoner om, hvordan man skærper sin opmærksomhed i arbejdet omkring forebyggelse, opsporing og håndtering af seksuelle overgreb. Materialet indeholder oplysende tekst om tegn og reaktioner på overgreb, personalets rolle og ansvar og en række konkrete anbefalinger til, hvad man som voksen kan gøre for at forebygge og håndtere eventuelle seksuelle overgreb.
- Dialog- og dilemmakort: Dialogkortene har til formål at understøtte samtaler mellem personale og unge i målgruppen. De skal fungere som redskab til at snakke med de unge om temaer knyttet til seksualitet, krop, grænsesætning og seksuelle overgreb. Dilemmakortene har til formål at understøtte samtaler i personalegruppen om nogle af de dilemmaer, der kan opstå i relation til temaet seksuelle overgreb.
- Forslag til øvelser og lege: Der er for eksempel en Jeopardy-quiz og forslag til øvelser, hvor man afprøver grænser i praksis. Hvor tæt er man for eksempel tryk ved, at en anden person går på en?
- Følelseskort: Følelseskortene består af kort med billeder på. Formålet med kortene er at give anledning til snakke om, hvilke følelser der opstår, når man kigger på kortene.
- Videofilm: Film, hvor fagpersoner eller erfaringseksperter fortæller om relevante temaer. Der laves for eksempel en film om samtykke og om det at sige fra. Filmene formidles i undervisningskassen via links i vejledningen til personalet.

Uddannelse af borgervejledere

Målgruppen er den samme som for undervisningskasserne (se s. 25).

Formålet med at uddanne borgervejledere er at klæde unge med udviklingshæmning på til at undervise på bo- og uddannelsessteder og i ULF's lokalkredse. ULF har allerede borgervejledere inden for 11 temaer. ULF ønsker i dette projekt at uddanne 20 nye borgervejledere inden for emnet seksuelle overgreb. Organisationens erfaring er, at de unge i målgruppen lytter til borgervejlederne og oplever sig spejlet og forstået i deres undervisning, fordi de kan relatere til deres fortællinger.

Indholdet af uddannelsesforløbet består af to kursusgange. Første gang får deltagerne et basiskursus i at holde oplæg. De får generel viden om og træning i, hvordan man formulerer sig, står på scenen, svarer på spørgsmål mv. På basiskurset vælger deltagerne det tema, de vil være borgervejledere i. "Det er ikke ok" er et nyt tema i ULF, der er opstået som led i denne puljebevilling. Det tema, borgervejlederne vælger, er i fokus på anden undervisningsgang. Temaet "Det er ikke ok" handler om grænsesætning, overgreb, krop og seksualitet. Undervisningen består af en række faglige oplæg med viden om området. På kurset får deltagerne desuden hjælp til at udarbejde deres eget undervisningsmateriale (power point, talenotes osv.).

Undervisningen varetages af to medarbejdere fra ULF. I efteråret 2021 har de gennemført ét kursus med tre deltagere og basisdelen af et andet kursus med 14 deltagere.

Kurser

Målgruppe er den samme som for undervisningskasserne (se s. 25).

Formålet med at afholde kurser er at ruste borgere og personale på bo- og uddannelsessteder og hos ULF's 20 lokalkredse til at tale med hinanden og med målgruppen om seksualitet og grænsesætning. Ideen er, at oplysning om og italesættelse af seksualitet og grænsesætning vil være med til at forebygge seksuelle overgreb.

Indholdet af kurserne tager afsæt i det materiale, der er udviklet i projektet. Det er meningen, at kursusdeltagerne skal kunne klædes på til at bruge materialet til at tale med unge i målgruppen om emnet.

Undervisningen på kurserne skal varetages af to til tre personer. En til to af dem er unge udviklingshæmmede, der er uddannet borgervejledere – gerne med personlige erfaringer inden for området seksuel krænkelse. Det er meningen, at borgervejlederne skal undervise sammen med en uddannet seksualvejleder, der har mange års erfaring med seksualrådgivning til mennesker med udviklingshæmning.

Et samlet kursusforløb består af et forberedende møde med personalegruppen og seksualvejlederen. Derefter afholdes to kursusdage, hvor både udviklingshæmmede og personale deltager, og hvor de uddannede borgervejledere og seksualvejlederen er undervisere. Til sidst samles personalegruppen med seksualvejlederen til et opfølgende møde om kursusforløbet. ULF har valgt denne model ud fra en erfaring med, at når både mennesker med udviklingshæmning og personale deltager i samme kursus, opnår begge parter en fælles forståelse og fortsætter sammen arbejdet med kursets emne. Et kursusforløb strækker sig over cirka 2 måneder.

ULF har foreløbig igangsat et kursusforløb, hvor der er opfølgende samtaler med personalet. Der skulle have været sat flere kursusaktiviteter i gang, men man har ikke haft mulighed for det på grund af corona.

I udvikling af både undervisningskasser, borgervejlederuddannelse og kurser er unge med udviklingshæmning blevet involveret gennem en STU i Fredericia. Derudover har personale fra forskellige uddannelsessteder givet feedback på materialet. Både unge og fagpersonale skulle have været involveret gennem workshops, men det har ikke været muligt at afholde på grund af corona. Derudover har projektlederen, de sundhedsfaglige konsulenter og producenten både under og efter udviklingen af materialerne haft kontakt med de unge i målgruppen om eventuelle behov for justering.

6.1.2 Er det interessant og relevant for målgrupperne?

Herunder opsamles erfaringer med at være deltager på borgervejlederuddannelsen og i de kurser, ULF har afholdt.

Borgervejlederuddannelsen

Vi interviewede to af de borgervejledere, der har taget del i borgervejlederuddannelsen i efteråret 2021. Begge borgervejledere udtrykte sig positivt omkring kurset. De oplevede at få noget grundlæggende og brugbar viden om det at holde oplæg. Denne del fyldte meget på basiskurset, forklarer en af borgervejlederne:

På basiskursus lærer vi meget sådan, hvordan man går på arbejde, f.eks. hvor man skal have hænderne, som jeg f.eks. synes af svært - jeg bruger både arme og ben, når jeg taler. Men også at man skal være imødekommende, gå i bad inden osv.
– Borgervejleder i ULF

På overbygningen – dvs. kurset om ”Det er ikke ok” – går man mere ned i temaer omkring seksualitet, grænsesætning og overgreb. Begge borgervejledere oplevede at blive klædt godt på med viden om området. Den ene forklarer, at det var ”mega skræmmende” at få dybere indsigt i de problematikker, der er på området, men at det var nyttig viden, når de skulle ud og holde oplæg.

Når borgervejlederne holder oplæg, gør de det altid sammen med en seksualvejleder eller en anden medarbejder fra ULF. Ifølge en af borgervejlederne giver det en god ”pingpong” og støtte i tilfælde af oplevet utryghed omkring oplægget. For at det skal blive en god oplevelse for begge parter, er det vigtigt, at medarbejderen kender de behov, borgervejlederen kan have. En central del af kurset var derfor, at medarbejderen skulle lære borgervejlederne og deres individuelle behov at kende. Det var godt, forklarer en af de to interviewede borgervejledere:

Det var også godt, at medarbejderen lærer de enkelte borgervejledere at kende. Sådan hvilke behov, de har. Der var ligesom tid til at tage en snak med de enkelte om, hvad de havde behov for, når de skulle ud som borgervejleder. – Borgervejleder i ULF

Borgervejlederne oplever, at det har stor værdi, når de er ude at fortælle. Det, at de selv har udviklingshæmning, gør, at dem, der lytter, kan relatere til og forstå det, der bliver sagt. Samtidig oplever de, at temaet omkring seksualitet og grænsesætning ofte er tabubelagt og derfor nødvendigt at tale med de unge om. En borgervejleder forklarer:

Det er ofte et tabu at snakke om, så det er godt, at vi kommer ud for at tage dialogen med dem ude på bostederne og STU'erne. Det gode ved, at det er os, der kommer ud, er, at vi snakker i et sprog, de forstår. – Borgervejleder i ULF

Kurser

Vi har interviewet en fagperson, der arbejder på en STU, og som var med, da ULF holdt kurset ”sex og kærester” for en gruppe elever. Fagpersonen repræsenterer holdningerne fra en gruppe

medarbejdere fra STU'en, der alle deltog på kurset, og som efterfølgende har drøftet deres oplevelser af kurset sammen.

Kurset blev afholdt i et lokale på STU'en, og i alt deltog 10-12 elever, medarbejdergruppen samt de to oplægsholdere fra ULF. Ifølge fagpersonen var de to repræsentanter fra ULF gode til at gøre snakken om emnet naturlig:

Jeg synes, de var gode til at være naturlige om det. Der var ikke noget flovhed. Det var lidt på et overordnet plan, men det var en god naturlig snak om, hvad man ikke må.
– Lærer på STU

Ifølge læreren foregik kurset dog ”meget undervisningsagtigt”. Det var primært repræsentanterne fra ULF, der fortalte, mens eleverne skulle lytte. Der var ikke en høj grad af inddragelse og fælles snak. Eleverne blev få gange bedt om at diskutere med sidemanden og derefter sige noget i plenum. Denne type af inddragelse var dog ifølge fagpersonen ikke velegnet til emnets sensitivitet, hvilket kunne ses i elevernes manglende lyst til at dele deres tanker:

Vi savnede noget inddragelse. De [repræsentanterne fra ULF] forsøgte, men det fungerede ikke med det emne, altså den måde de gjorde det på. Det med sex og at overskride andres grænser er jo et lidt tabubelagt og ømtåleligt emne. Det er ikke fordi, man skal fastholde tabuiseringen, men hvis man vil have flest muligt til at snakke om det, er det bedre, hvis det er en mere lukket diskussion i små grupper på 3-4 stykker, og hvor man så kan vælge, om man vil dele noget. – Lærer på STU

Ud over et ønske om større og mere tilpasset inddragelse pegede fagpersonen på nogle andre forhold, der ifølge hende og hendes kollegaer gjorde kurset mindre brugbart for dem og deres elever. Her var et særligt problem, at eleverne havde svært ved at identificere sig med borgervejlederen. Borgervejlederen var en del ældre end eleverne, hvilket gjorde det svært for eleverne at relatere til vedkommendes fortælling:

Vores elever kunne ikke rigtig forholde sig til det. Altså det var en god idé med en personlig anekdote, der ligesom viser, at det her sker i virkeligheden, men det faldt lidt til jorden på grund af aldersforskellen. – Lærer på STU

Samtidig handlede kurset primært om seksuelle overgreb, hvilket ligger fjernt for mange af eleverne. Ifølge fagpersonen ville det have været godt, hvis der var blevet snakket mere om bredt om seksuelle krænkelser og seksualitet. Digitale krænkelser kunne f.eks. været et relevant emne at tage op, da det i højere grad er noget, de unge oplever udfordringer med i deres hverdag:

Sådan noget om snapchat og digital dannelse kunne være fint at have med. Også det her gråzone-noget. Det her med, hvad det er for nogle grænser, der egentlig er.
– Lærer på STU

Fagpersonen oplevede desuden, at det ville være godt, hvis det var mere klart fra starten af, at kurset primært handler om fysiske seksuelle overgreb og ikke om sex og kærester i mere bred forstand, som titlen på kurset ellers antød. Dog fandt hun det brugbart at få nuanceret, hvad et seksuelt overgreb kan være:

Det her med, at der findes forskellige kategorier indenfor seksuelle overgreb, synes jeg lyder godt at arbejde med, så det ikke bare er, når nogen hopper ud af en busk og hiver ens tøj af. – Lærer på STU

Fagpersonen forventede, at denne kategorisering ville komme til at fungere som et godt redskab til samtaler med unge, der har oplevet overgreb.

6.2 Rækkevidde og udbredelse

6.2.1 Hvordan nås målgruppen?

Rekruttering af borgervejledere sker igennem den direkte kommunikation, ULF har med de unge i målgruppen i forbindelse med oplæg og besøg i de 20 kredse. Derudover rekrutteres der via sociale medier og fagblade.

I formidling af projektets materialer vil ULF gøre brug af deres netværk og forskellige formidlingskanaler. Ifølge ULF har de bl.a.:

- Informeret på egen og andre relevante organisationers hjemmeside
- Skrevet artikler i eget fagblad og andre relevante fagblade (for eksempel LEV's)
- Udsendt nyhedsmail og nyhedsblad til medlemmer
- Givet materialet omtale ved eksisterende kursusvirksomhed
- Givet materialet omtale ved ULF-foredrag og rådgivning (bl.a. sundhed, alkohol, forældrerollen, økonomistyring og deltagelse i foreninger og råd). Her regner man med at nå ca. 6.000 brugere.
- Givet materialet omtale i ULF's 20 lokale kredse, hvor der ca. deltager 1.500 brugere årligt.
- Udsendt artikler og nyheder via LinkedIn.

6.2.2 Lykkes det at nå målgruppen?

ULF havde et mål om, at projektet via kursusaktiviteten skulle nå ud til 200 udviklingshæmmede og 100 personaler. Ingen af de to mål er imidlertid nået. Projektlederen vurderer, at de er nået ud til ca. 100 unge. Hun oplyser ikke, hvor mange fagpersoner de er nået ud til. Corona har indtil nu udgjort en barriere for at nå ud via STU-skolerne, som det ellers var planen. Men i følge projektlederen vil de arbejde aktivt for at lave så mange aftaler som muligt i det første kvartal af 2022. Hun fornemmer, at STU-skolerne har stor interesse i projektet.

I forhold til borgervejlederne er ULF heller ikke nået helt i mål. Kun tre af de 17 borgervejledere, der har deltaget i kursusaktiviteten, har gennemgået overbygningen med temaet "Det er ikke OK". De resterende 14 har kun deltaget i basisdelen. Det forventes dog, at overbygningen vil kunne gennemføres i foråret 2022. Dermed vil de have uddannet 17 i alt, hvilket må siges at være tæt på 20, som er organisationens mål.

For viden om web-appens rækkevidde og udbredelse se afsnit 5.2 under SUMH (s. 20-23).

6.3 Implementering og forankring

Ved projektets afslutning skal der udvikles en undervisningsplan til uddannelse af borgervejledere. Derudover skal kursusmanual, temamapper, videofilm, guidelines til personale og en hjemmeside med viden og materiale om seksuelle overgreb være færdigudviklet. Materialet, som ligger på hjemmesiden, vil være gratis og tilgængelig for alle fremover. ULF vil stå for nødvendig ajourføring, når der opstår ny viden.

De uddannede borgervejledere vil efter projektperioden fortsat holde kurser. Den udviklede undervisningsplan for uddannelse af borgervejledere kan fremover bruges til uddannelse af nye borgervejledere. Kurser vil efter projektperioden blive afholdt mod betaling.

En sundhedsfaglig konsulent i ULF vil fortsat stå til rådighed for rådgivning, sparring, afholdelse af kurser osv.

6.4 Sammenfatning

ULF har sammen med SUMH udviklet web-appen "LigeLyst" (se kapitel 5). Foruden web-appen har de uddannet borgervejledere og gennemført kursusaktivitet.

Uddannelsen af borgervejledere og afholdelse af kursusaktiviteter er ikke sket i det omfang, som det var planlagt. Det skyldes corona-relaterede udfordringer. De borgervejledere, der har deltaget i uddannelsesforløb, er imidlertid meget positive. De oplevede, at de fik nyttig viden om emnet og om det at holde oplæg. De oplever samtidig, at det gør en forskel, når de kommer ud og fortæller.

De lærere, der deltog i kursusaktiviteten, oplevede at få nyttig viden med fra kurset, men havde også en række kritikpunkter. De savnede, at deres elever blev inddraget mere, og at der blev snakket mere om risiciene ved at færdes i det virtuelle rum. De fremhævede desuden, at det havde været nemmere for eleverne at relatere til indholdet, hvis borgervejlederen havde været på deres alder. De anerkendte dog oplægsholderne for at tale om et svært emne på en naturlig måde.

ULF har gennemført størstedelen af de udbredelsesaktiviteter, som var planlagt. Da ULF ikke har kunnet gennemføre så mange uddannelsesforløb og kurser som planlagt, har man ikke nået målet om at nå ud til 100 fagpersoner og 200 unge. Derfor har materialerne heller ikke fået den grad af omtale, som var forventet. ULF er dog lykkedes med at publicere artikler og nyhedsbreve i en række relevante medier.

Efter projektperioden vil ULF fortsætte med at uddanne borgervejledere i temaet "Det er ikke ok", og borgervejlederne vil fortsætte med at tilbyde kurser – fremover mod betaling. Derudover vil projektets materialer blive lagt på hjemmesiden www.mitulfliv.dk, hvorfra det kan rekvireres gratis.

7. "Kend dine grænser" (ADHD-foreningen)

Dette afsnit omhandler ADHD-foreningens projekt "Kend dine grænser". Projektet har udviklet hjemmesiden kenddinegraenser.adhd.dk. Hjemmesiden indeholder en side med materialer til børn, en side med materialer til unge og en side med vejledning til hjemmesiden til voksne. I dette afsnit præsenteres evalueringens resultater først for siderne til børn og unge og dernæst for siden til voksne.

7.1 Brugbarhed og relevans

7.1.1 Målgruppe, indhold og formål

"Kend dine grænser" (børn og unge)

Målgruppen for filmene er børn og unge mellem 10 og 18 år med ADHD, autisme og udviklingshæmning. ADHD står for Attention Deficit Hyperactivity Disorder, som kan oversættes med "opmærksomheds-mangel hyperaktivitets-forstyrrelse". ADHD påvirker i varierende grad hjernens evne til at regulere:

- Opmærksomheden
- Aktivitetsniveauet (der kan være for højt eller for lavt)
- Impulskontrollen

ADHD gør det bl.a. svært at koncentrere sig i længere tid ad gangen, styre sine impulser, skabe overblik og følge de sociale spilleregler. Vanskelighederne følger med overalt og påvirker alle dele af et menneskes liv. Det betyder, at mennesker med ADHD ofte har svært ved at regulere deres adfærd i forhold til den situation, de er i.

Forstyrrelsen i et menneskes opmærksomhed påvirker andre og mere avancerede funktioner som sansebearbejdning, hukommelse, indlæring og tænkning. For børn og unge med ADHD betyder det, at de har svært ved at tolke og forstå verden omkring dem, svært ved at indgå socialt og at overskue aktiviteter og konsekvenser. Børn og unge med ADHD udvikler sig generelt langsommere end andre i forhold til de kognitive funktioner, og de har som udgangspunkt en kognitiv modenhed, der er et par år bagud i forhold til deres jævnaldrende.

Store børn og unge med ADHD kan have meget vanskeligt ved at håndtere deres sociale og intime relationer. Når de er bedste ven/veninde eller kæreste med nogen, kan de have meget stormfulde følelser og reaktioner omkring relationen, og afstanden mellem skiftevis at elske og hade den anden person kan være kort. Det øger risikoen for skuffelser og misforståelser. Mange unge med ADHD har således problemer med at regulere deres sociale relationer forstået sådan, at de måske giver 100% af sig selv og forventer det samme igen. For især pigerne kan det også betyde, at de får flere seksuelle erfaringer, end de måske har lyst til, og måske også i en ret tidlig alder. Det gælder også for seksuelle erfaringer online i form af personlige oplysninger, billeddeling osv.

85 % af børn og unge med ADHD har en ekstra diagnose, og ca. 65 % har mindst to ekstra diagnoser. Dertil kommer de eventuelle sociale udfordringer, som kan være følgevirkninger af livet med ADHD.

For unge med ADHD kan følelsen af ensomhed og af at føle sig forkert og ikke høre til også føre til u hensigtsmæssige fællesskaber. Vi ved, at unge med ADHD er overrepræsenterede i statistikkerne i forhold til en række forskellige typer af risikoadfærd som for eksempel lovovertrædelser, misbrug, trafikuheld og teenagegraviditeter. De opsøger eller havner på grund af deres sårbare sociale situation oftere i mere marginaliserede fællesskaber, hvor de føler, at de nemmere kan passe ind og blive accepteret og i højere grad kan bidrage med noget. Unge med ADHD er mere impulsive og dermed også risikovillige og kan på grund af deres ofte lave selvværd have meget svært ved at mærke sig selv og sige fra. De kan også have svært ved at aflæse andre, mærke andres signaler og respektere deres grænser.³

Der har været en høj grad af målgruppeinvolvering i udviklingen af projektet. Både unge og undervisere har været en del af både planlægningen, udviklingen og formidlingen af de materialer, der er produceret i projektet.

Forud for udviklingsfasen blev der lavet en undersøgelse af målgruppens evne til at aflæse filmhistorier. En gruppe af børn og unge fra målgruppen blev inviteret til at afprøve fotohistorier og svare på spørgsmål om dem. Formålet var at finde ud af, hvordan målgruppen reagerer på den slags materiale.

I udviklingsfasen blev børn og unge fra målgruppen inviteret med omkring arbejdsbordet. Gennem workshops fik de mulighed for at dele deres tanker og komme med input og ideer til materialets indhold, form og brugbarhed.

Midtvejs i udviklingsfasen blev der foretaget en midtvejsevaluering af de film, der på det tidspunkt var produceret. Undersøgelsen havde fokus på at indsamle viden om materialets kvalitet og anvendelsesmulighed, som kunne danne afsæt for justeringen af materialet. For at undersøge om målet om, at målgruppen skulle kunne bruge det på egen hånd, var opfyldt, afprøvede de unge både materialet med og uden pædagogisk vejledning.

Der blev desuden afholdt interviews med forældre til børn og unge i målgruppen. Her blev der givet mulighed for at komme med viden, ideer og erfaringer, der kunne understøtte materialets brugbarhed for forældrene.

Formålet med projektet er, at børn og unge i målgruppen får mulighed for på egen hånd at tilegne sig viden om kropsforståelse, følelser, sociale relationer, konflikthåndtering og grænsesætning. Med projektet ønskede man at forbedre unge i målgruppens evne til at identificere risikofaktorer, der sætter dem i situationer, hvor de selv eller andre kan blive udsat for seksuelle krænkelse eller overgreb. Gennem materialet skal det være muligt at få større viden om mestringsstrategier og

³ Målgruppebeskrivelsen er taget fra Adhd-foreningens projektbeskrivelse

øget evne til livsmestring, herunder bl.a. større mod og evne til at sige fra over for situationer og personer, de unge føler sig utrygge over for. Hjemmesiden har desuden som mål at bidrage til, at de unge kan begå sig på internettet og sociale medier på en hensigtsmæssig og sikker måde og dermed undgå at blive udsat for digitale seksuelle krænkelser og seksuelle overgreb – samt undlade at udsætte andre for digitale seksuelle krænkelser og seksuelle overgreb

Endelig er ambitionen, at hjemmesiden kan være med til at gøre de unge i målgruppen mere bevidste om, hvor de kan søge hjælp, råd og støtte i forbindelse med seksuelle krænkelser eller overgreb. Som projektlederen fortæller i citatet til højre, skal denne ambition bl.a. opnås ved, at materialet bliver brugt op og debatteret i undervisningen i skolerne.

Vi håber, det kan blive en hjemmeside, der kan skabe noget debat i skolerne, og at lærerne tager det til sig og får det brugt i undervisningen.

- Projektleder, ADHD-foreningen

Indholdet af materialet til børn og unge består af film, fortællinger og øvelser. Materialet er opdelt på to undersider til børn i alderen 10-14 år og unge i alderen 14-18 år. På forsiden er der en introfilm til hver aldersgruppe, som introducerer hjemmesiden og nogle af de dilemmaer, siden berører. På forsiden er der ligeledes link til siderne til børn og unge. Begge sider er opdelt i fire kategorier: 'Grænser', 'Mig og min krop', 'Mig og de andre' samt 'Mit liv på nettet'. Herunder præsenteres kategorierne og de materialer, der ligger under dem:

1. Grænser

En side med materiale om, hvad grænser er og om egne og andres grænser. På siderne findes der:

- Til børn og unge:
 - En voxpop, hvor børn og unge deler ud af deres perspektiver på grænsesætning.
- Til børn:
 - En kort spillefilm, der viser en situation, hvor en dreng får overskredet sine grænser, men ikke formår at sige fra. Filmen viser, hvordan det kan føre til konflikt, når det ikke lykkes at sige fra.
 - En kort film, der viser en situation, hvor en ung får overskredet sin grænse, men formår at sige fra. Filmens budskaber er, at man har ret til at bestemme over sin egen krop, og at det er okay at sige fra.
- Til unge:
 - En kort, interaktiv spillefilm om at sætte grænser med tilhørende debatspørgsmål.
 - En spotfilm, hvor to unge fortæller om retten til at bestemme over egen krop og til at sige ja og nej.

2. Mig og min krop

En side, der handler om kroppen og retten til egen krop. Noget af materialet er det samme for børn og unge, mens noget er lavet specifikt til de to aldersgrupper. På siderne kan man finde:

- Til både børn og unge:
 - En voxpop, hvor børn og unge deler ud af deres perspektiver på kroppens udvikling fra barn til ung.
- Til børn:
 - En kort spillefilm, der viser et scenarie, hvor to børn ser forskelligt på det at blive rørt ved af andre, og hvad man kan gøre i sådan en situation.
 - En kort film med fokus på retten til egen krop og eksempler på, hvad man kan sige ja og nej til, og hvordan man kan gøre det.
 - Tre artikler, hvor unge fortæller om situationer, de har oplevet, som relaterer sig til emnet.
- Til unge:
 - En kort spillefilm, der viser, hvordan en pige håndterer det, da hun får overskredet sine grænser til en fest. Filmen har tilhørende debatspørgsmål og en artikel med andre unges svar på spørgsmålene.
 - En kort, interaktiv spillefilm, der viser to forskellige slutninger på et scenarie, hvor en dreng har lyst til at have sex med sin kæreste, som ikke er klar til det. Filmen har tilhørende debatspørgsmål.
 - En artikel med en fortælling fra en ung om en situation, hvor hun oplevede at blive krænket.

3. Mig og de andre

En side, der handler om det at være venner, kærester og forelsket. På siderne findes der:

- Til børn og unge:
 - En voxpop, hvor unge deler ud af deres perspektiver på kærester og venner.
- Til børn:
 - En kort spillefilm, der handler om at være forelsket. Filmen har tilhørende debatspørgsmål.
 - En kort spillefilm, der handler om, hvordan man kan håndtere det at være forelsket og samtidig have følelser af jalousi. Filmen har tilhørende debatspørgsmål.
 - To fotohistorier, der viser, hvordan et seksuelt overgreb kan se ud, og hvad man kan gøre for at beskytte sig.
- Til unge:
 - En kort spillefilm, der handler om at være kærester og om at kende hinandens grænser for den måde, man er sammen på. Filmen har tilhørende debatspørgsmål.
 - To fotohistorier, der viser, hvordan et seksuelt overgreb kan se ud, og hvad man kan gøre for at beskytte sig.

4. Mit liv på nettet

En side, der handler om, hvordan du kan passe godt på dig selv og andre, når du er på internettet. På siderne findes der:

- Til børn og unge:
 - En voxpop, hvor unge deler ud af deres erfaringer om det at færdes på nettet.
 - En kort, interaktiv spillefilm om at dele intime billeder med andre. Filmen har tilhørende debatspørgsmål.
- Til børn:
 - En spotfilm om det at videregive private informationer til andre på nettet. Filmen har tilhørende debatspørgsmål.
 - En spotfilm om det, man skal være opmærksom på, når man skriver med andre på nettet. Filmen har tilhørende debatspørgsmål.
- Til unge:
 - En spotfilm om det, man skal være opmærksom på, når man skriver med andre på nettet. Filmen har tilhørende debatspørgsmål samt en artikel med andre unges svar på spørgsmålene.
 - En kort, interaktiv spillefilm om at dele informationer med mennesker, man møder på nettet. Filmen har tilhørende debatspørgsmål samt en artikel med andre unges svar på spørgsmålene.
 - En artikel om en ung, der har fundet sin kæreste på nettet

Kend dine grænser (voksne)

Målgruppen for siden til voksne er alle de voksne, der er omkring børnene og de unge i hjemmesidens primære målgruppe. Det gælder forældre og plejeforældre, lærere, pædagoger og seksualvejledere, der findes på de institutioner, som målgruppen er brugere af.

Formålet med siden er at klæde de voksne omkring børnene og de unge i målgruppen på til at kunne støtte børnene og de unge i at anvende hjemmesidens materialer. Det kan være i undervisnings- eller i fritidssammenhænge. Det gælder privat, i skolen eller i institutionen.

Indholdet på siden udgøres af en række afsnit, der beskriver:

- baggrunden for udviklingen af hjemmesiden og linker til sider med viden omkring seksuelle overgreb
- det materiale, der findes på hjemmesiden
- formålet med hjemmesiden
- hvordan materialet generelt bør anvendes
- hvordan materialet kan anvendes i undervisningen og linker til relevante undervisningsportaler

Indholdet på selve siden er ikke omfangsrigt. I de forskellige afsnit er der til gengæld links til eksterne sider, hvor brugerne kan læse mere om de temaer, der beskrives. Der er bl.a. links til Socialstyrelsens hjemmeside, Lev.dk, adhd.dk og Emu.

7.1.2 Er det interessant og relevant for målgrupperne?

De unges vurdering

Det var ikke muligt at få interviews med unge med ADHD om materialet. Afsnittet baserer sig i stedet på gengivelser og vurderinger fra en fagperson, som har gennemgået materialet med en gruppe af både unge og voksne borgere med forskellige typer af handicap. Det er således fagpersonens udtalelser om borgernes oplevelser af materialet, der ligger til grund for afsnittet.

Fagpersonen afprøvede materialet med i alt otte forskellige borgere, hvoraf en del var i starten af 20'erne, mens resten var ældre. Selvom nogle af borgerne var ældre end målgruppen for materialet, er det fagpersonens vurdering, at deres input har relevans, fordi deres oplevelser og forståelse lige så vel kunne være kommet fra en gruppe inden for målgruppen.

Blandt de otte borgere havde nogle udviklingshæmning, nogle autisme, andre havde ADHD, og enkelte havde både udviklingshæmning og ADHD. De otte borgere var meget positive over for materialet. Ifølge fagpersonen har de otte borgere generelt et stort behov for at snakke om emner som seksualitet, krop og grænser, men at behovet ofte kommer til udtryk i form af det, fagpersonen betegnede som "teenage-snak". Det vil sige overfladiske og ofte useriøse kommentarer om emnet. I "kend din grænse" er der et materiale, der kan fungere som redskab til at tage mere seriøse og dybe snakke omkring nogle af de temaer, som borgerne finder vigtige. I dialogen brugte målgruppen det til sammen at udforske nogle af de ting, som de oplever er svære. For eksempel hvordan man er over for det modsatte køn, hvad det vil sige at indgå i et kæresteforhold, og hvordan og hvornår det er okay at sige fra. I denne udforskning var de debatspørgsmål, der er knyttet til videoerne, vigtige. Det hjalp målgruppen med at reflektere og gav inspiration til spørgsmål, de kunne stille hinanden.

Ud fra dialogerne vurderer fagpersonen, at nogle af de unge og voksne med kognitive handicap vil kunne bruge materialet selv, men at hovedparten i målgruppen vil få den bedste virkning, hvis brugen faciliteres af en fagperson.

De fagprofessionelles vurdering

Der er i forbindelse med vurderingen af materialet interviewet en fagperson, som arbejder som seksualvejleder med målgruppen. Fagpersonen udtrykker sig meget positivt om materialet. Fagpersonen lægger vægt på, at børn og unge med autisme typisk har sværere ved at knække de koder, der gør sig gældende på området for intime sociale relationer, krop og grænsesætning. I ADHD-foreningens hjemmeside er der et materiale, som kan bruges til at tage dialoger med de unge om emner, som de måske ikke vil være trykke ved at tage med deres forældre:

De forstår ikke spillereglerne på samme måder som andre unge. De her borgere, som har nogle vanskeligheder, kommer ikke nødvendigvis ud og snakker og spørger. Og så er det godt at have et håndgribeligt materiale, hvor man kan sige: Kig på den her film og så kan vi snakke om det bagefter. For det kan godt være for grænseoverskridende at mor og far kan sidde og kigge med, men så kan man snakke med dem om det bagefter.
– Sexualvejleder på bosted for unge med handicap

Sexualvejlederen er særligt begejstret for de refleksionsspørgsmål, der er knyttet til hjemmesidens video- og lydclip, og han ser det som oplagt at bruge spørgsmålene i undervisning og oplæg til målgruppen:

Jeg synes materialet gør det godt, ift. at reflektere hvad de kunne have gjort anderledes. Refleksionsspørgsmålene giver god mulighed for refleksion. Her kunne man sagtens lave nogle oplæg. Det, at de er med, giver et godt perspektiv.
– Sexualvejleder på bosted for unge med handicap

Ud over at glæde sig over at have fået et materiale, der kan bruges i arbejdet med målgruppen, er fagpersonen glad for at have fået et materiale, som kan gives videre til pårørende til børn og unge i målgruppen. Det vil kunne være til gavn for nogle af forældrene til målgruppen.

Temaerne, som indgår er relevante og brugbare, vurderer fagpersonen:

Jeg har en ung mand, der lige er blevet 18. Her tænker jeg, at jeg skal give materialet til hans forældre, som jeg har supervision med. Det her vil være et redskab, som de kan bruge til at se sammen med ham i forskellige sammenhænge, hvor han har nogle udfordringer. – Sexualvejleder på bosted for unge med handicap

Fagpersonen fremhæver det som positivt, at der ikke er så mange temaer. Det er med til at gøre siden "fin og simpel", forklarer han. Det er hans vurdering, at nogle af de undertemaer, som filmene berører, kunne være udpenslet mere. For eksempel kunne temaer som kærester og den første gang have fået en mere dybdegående behandling i materialet:

Det skulle måske være udpenslet mere – fx sådan noget som kærester. Det kunne godt have et emne for sig selv. De berører det, men måske kunne man godt have det som et tema i sig selv. For der sker rigtig meget for de 14-18 årige. Også omkring den første gang, hvordan skal det være, hvornår, osv. De kommer lidt ind på det, men det bliver lidt overfladisk. - Seksualvejleder på bosted for unge med handicap

Til sidst fremhæver sexualvejlederen, at siden kunne have været endnu mere brugbar, hvis den havde taget højde for de børn og unge i målgruppen, der har læsevanskeligheder. Han foreslår, at der laves en oplæsningsfunktion:

Det, der kunne være en udfordring, er, hvis man har svært ved at læse. Der kunne godt være en oplæsefunktion. For der er nogle, der er ordblinde oven i deres diagnose. Hvis de sidder med dem selv, og de har svært ved at læse, kunne det være godt [med en oplæsefunktion]. – Sexualvejleder på bosted for unge med handicap

7.2 Rækkevidde og udbredelse

7.2.1 Hvordan nås målgruppen?

Hjemmesiden er formidlet gennem pressemeddelelse fra producenten af materialerne på siden, i ADHD-foreningens nyhedsbrev, gennem kampagnespots målrettet børn og unge og kommunikationsmateriale, som foreninger og organisationer kan anvende i formidlingen af materialet til deres medlemmer. Materialet er blandt andet delt med:

- Socialstyrelsen
- Organisationer og foreninger inden for området. Bl.a.: Sex og samfund, Speciallærerforeningen, Seksualvejlederforeningen, Red Barnet, Børns Vilkår, Børnerådet, Børnehjælpsdagen, GirlTalk, Familiehusene og Dansklærerforeningen
- Materialeplatformen
- Forskellige centre for læringsmidler
- Faglige relevante netværk for fx lærere, pædagoger, socialmedarbejdere, sundhedsplejersker i kommunerne og andre. Bl.a. Friskoleforeningen, Efterskoleforeningen, ULF, UU-Vejlederne, Seksualvejlederne m.fl.
- Forældrenetværk gennem ADHD-Foreningen, LEV og øvrige nævnte organisationer og foreningers forældrenetværk. Desuden er forældre på de deltagende skoler inddraget og informeret undervejs og efter realisering. Alle specialskoler i Danmark er blevet kontaktet med info om materialet – her kan det også være delt til forældre.
- Socialpædagogisk Forlag, Folkeskolen.dk m.fl.

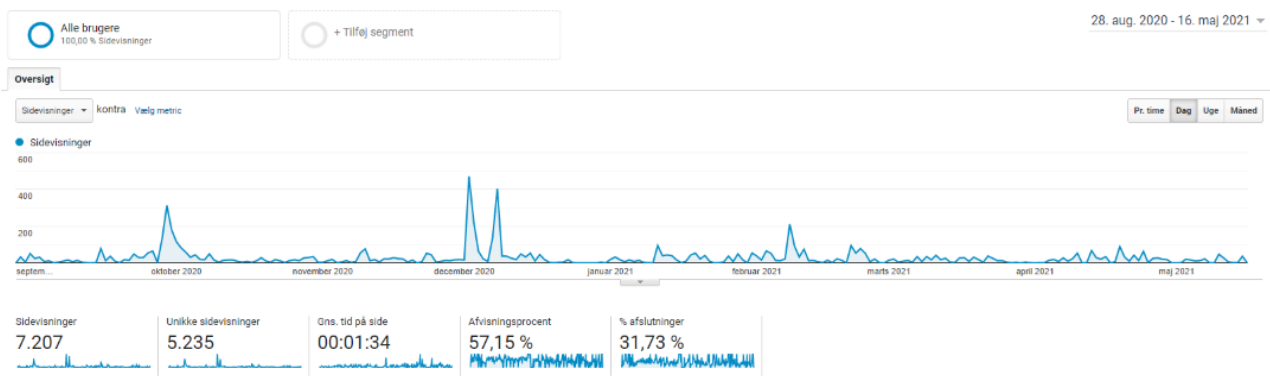
Projektets indhold og resultater er formidlet bredt ud gennem de forskellige foreningers eksisterende formidlingskanaler, bl.a. nyhedsbreve, hjemmeside, facebooksider og blade.

Derudover er materialet formidlet gennem afholdelse af workshops, kampagneaktiviteter på sociale medier og gennem en pjece om projektet. Materialet er udbredt til forældre og fagpersonale gennem centre for børn og unge med handicap.

7.2.2 Lykkes det at nå målgruppen?

Af grafen i nedenstående billede fremgår antallet af sidevisninger fra september 2020 til maj 2021.⁴

⁴ Det var ikke muligt at få tal for efterår og vinter 2021.

Figur 3: antal sidevisninger september 2020-maj 2021

Af billedet fremgår det, at siden er blevet vist 7.207 gange, og at visningerne kommer fra 5.235 unikke brugere. Opsvingene i oktober, december og februar skyldes, at der i disse perioder er blevet gjort en særlig udbredelsesindsats. Der er for eksempel sendt mails til uddannelsessteder eller lavet opslag omkring materialet på sociale medier. Grafen vidner om, at materialet er nået bredt ud. Det har dog ikke været muligt at få adgang til viden om, hvem de personer, der har taget materialet i brug, er. Derfor kan det altså ikke siges, at foreningen er lykkedes med at nå målgruppen. Eftersom det må forventes, at unge i målgruppen og voksne omkring de unge er de primære brugere af de formidlingskanaler, organisationen har udbredt materialet igennem, må der imidlertid siges at være en vis sandsynlighed for, at målgruppen i hvert fald udgør en del af den gruppe, der har taget materialet i brug.

7.3 Implementering og forankring

Projektet er forankret på ADHD-foreningens hjemmeside. Her kan det gratis bruges privat og i undervisningssammenhæng. I samarbejde med produceren har ADHD-foreningen spredt materialet via en række forskellige kanaler. Heriblandt:

- Sociale medier og netværk, bl.a. facebooksider og facebookgrupper, Instagram og YouTube/Vimeo. For eksempel via ADHD-foreningens, LEV's og øvrige relevante organisationers sociale medier. Materialet er herfra blevet delt af organisationernes brugere
- Gennem projektdeltagernes organisationer og foreningers egne aktiviteter, for eksempel ADHD-foreningens og LEV's
- I læringspakker på skoler og i institutioner, for eksempel Enghaveskolen, fem specialskoler under CBH og Nørrebjergskolen.

7.4 Sammenfatning

ADHD-foreningen har realiseret målet om at udvikle en hjemmeside, der kan give børn og unge i foreningens målgruppe viden om og redskaber til at indgå i sociale og intime relationer. De har ligeledes udviklet en hjemmeside målrettet voksne omkring målgruppen med vejledning til materialet og viden om seksuelle overgreb. Materialerne på siderne er udviklet med høj grad af

målgruppeinvolvering. Både unge og fagprofessionelle har givet input undervejs i udviklingsforløbet og i den afsluttende tilpasning af siderne.

Materialet er afprøvet af en fagperson med en gruppe af borgere med blandt andet ADHD. Fagpersonen forklarer, at borgerne oplevede materialet som både relevant og brugbart. Borgerne kunne bruge materialet til at tage vigtige snakke om temaer, som de normalt kun berører på et overfladisk og useriøst plan. Den fagperson, der blev interviewet om materialet, var ligeledes positiv over for materialet. Fagpersonen ville både bruge det i sit eget arbejde med målgruppen, anbefale sine kollegaer at bruge det og give det videre til forældre til børn og unge i målgruppen.

De data, som er tilgængelige, viser ikke, om det er lykkedes at nå ud til den ønskede målgruppe. Data viser alene, at siden har været besøgt 7.207 gange af 5.235 unikke brugere. Selvom det ikke med sikkerhed kan siges, at materialerne har ramt den ønskede målgruppe, må det forventes, at målgruppen i hvert fald udgør en vis del af den gruppe, der har besøgt siderne. Formidlingen er således primært foregået gennem organisationer og faglige netværk, som målgruppen er en del af eller følger, og målgruppen har også selv spillet en aktiv rolle i at udbrede materialerne.

Materialet er forankret på mange af de samme sider, som det blev udbredt igennem. Det gælder bl.a. en række relevante organisationers sociale medier og aktiviteter samt i læringspakker på specialskoler. Selvom det er forankret steder, hvor målgruppen må forventes at være aktive, tyder opsvingene i grafen i figur 3 på, at der er et potentiale i at gøre en særlig indsats for at få materialet ud til endnu flere. Opsvingene repræsenterer således særlige udbredelsesaktiviteter, som har vist sig at have en vis effekt i forhold til at brede materialet ud.

8. "Visualiteket" (Landsforeningen Autisme)

Dette afsnit omhandler Landsforeningen Autismes projekt "Visualiteket". Projektet har udviklet seks film til børn og unge med kognitive handicaps. Filmene er publiceret på web-plattformen kompasfilm.dk. I afsnittene her under præsenteres resultatet af evalueringen af "Visualiteket".

8.1 Brugbarhed og relevans

8.1.1 Målgruppe, indhold og formål

"Visualiteket"

Målgruppen for filmene er børn og unge med social kognitive kommunikative handicaps. Det vil typisk være børn med autisme, ADHD, udviklingshæmmede og kommunikationshandicappede børn. Ca. 7-8 % af børn/unge vil have sådanne udfordringer, hvilket for en årgang vil svare til ca. 4.500 børn og unge.

Autisme Spektrum Forstyrrelser (ASF) er en gennemgribende udviklingsforstyrrelse. Udviklingen er ikke bare forsinket, men den er kvalitativt anderledes og vedbliver at være det livet igennem.

Autisme er karakteriseret ved, at udviklingen er forstyrret inden for fire områder: 1) forestillingsevne, 2) repetitiv adfærd, 3) kommunikation og 4) socialt samspil. Det betyder, at børn og unge med ASF har en afvigende og anderledes adfærd. De har ofte en begrænset eller umoden mentaliseringsevne, som gør det vanskeligt for dem at forstå, at andre kan tænke, synes og mene anderledes, end de gør. Det kan gøre det vanskeligt for børn og unge med ASF at gennemskue andre menneskers intentioner og hensigter. Blandt andet derfor er de i risikogruppen for at blive udsat for seksuelle krænkelser og overgreb og har ikke redskaberne til hverken at identificere risikoadfærd eller at sige nej.

Børn og unge med ASF skal øve sig i at mærke deres egne grænser eller få meget konkret og enkel vejledning i at sætte grænser, så de ikke pludselig befinder sig i situationer, der føles forkerte eller grænseoverskridende. Børn og unge med ASF er meget konkret tænkende og kører aldrig i det samme spor som andre rent mentalt – man kan i forhold til autisme ikke tale om "at være på bølgelængde."

Der har været stort fokus på at gøre materialet konkret og nøjagtigt for at gøre det brugbart og relevant for målgruppen. Der er i udviklingen af materialet lagt vægt på gentagelser, enkelthed og en stor grad af visuelle redskaber som for eksempel film, der hjælper børn og unge med ASF til at handle hensigtsmæssigt og dermed forebygge, at de udsættes for seksuel krænkelser og overgreb.⁵

⁵ Målgruppebeskrivelsen er taget fra "Ryhl, C. (2012). Autismespektrumforstyrrelser - Et psykologisk overblik" og "Cervin, T. m.fl. (2018) Autisme og seksualitet – Hvordan?"

Filmene er udviklet med afsæt i input fra projektgrupper bestående af fagprofessionelle med pædagogisk, ergoterapeutisk og psykologisk baggrund. Projektgrupperne har bidraget med viden om målgruppens udfordringer i forhold til at forstå og bruge materialet. Foruden projektgrupperne har unge og fagfolk fra Langagerskolen

i Aarhus, som er en specialskole for børn og unge med autisme og andre kognitive handicaps, samt Beskæftigelsescenter for Unge i Herlev, som er en STU for unge med autisme, opmærksomhedsforstyrrelse, OCD, angst, dysfasi og udviklingshæmning, været inddraget i udviklingen af materialet.

Efter filmene var færdigudviklede, deltog grupper af unge fra STU'er, gymnasiale ASF-linjer og bosteder i fokusgruppeinterviews, hvor de havde til opgave at prøve materialet af og give deres perspektiv på dets brugbarhed og relevans. Efterfølgende blev filmene justeret med afsæt i de unges input.

Formålet med filmene er at give børn og unge med autisme, ADHD og andre social kognitive udviklingsforstyrrelser et redskab, de kan bruge til selv at få indflydelse på de sociale situationer, de er en del af og/eller risikerer at blive en del af. Redskabet har til formål at give hjælp til selvhjælp i forskellige situationer – både situationer, der betegnes som farlige og ulovlige, og situationer, der bare er vigtige at vide noget om, når man skal navigere i det sociale felt. Filmene konkretiserer og sætter ord på situationer, som er vanskelige at tackle, og som kan være angstprovokerende og konfliktoptrappende for børn og unge med socialkognitive udfordringer.

Et af målene med filmene er, at børn og unge med kognitive handicaps skal kunne fortælle kammerater, lærere eller forældre om de situationer, der udspiller sig i filmene. Det at kunne tale om situationerne i tredjeperson – som noget, man har set, og ikke nødvendigvis selv oplevet eller tumlet med – vil gøre det nemmere at sætte ord på. Det giver de voksne omkring de unge mulighed for at spørge, om de har oplevet at være i situationer, der ligner dem, filmene beskriver. På den måde vil filmene også være en fælles ressource for børn og unge med kognitive udfordringer samt deres forældre, lærere og andre omsorgspersoner.

Børn og unge med kognitive udfordringer er ofte angste for at begå fejl. For nogle kan det betyde, at de går med til ting, der overskrider deres grænser, fordi de ikke er i stand til at afkode situationer, de ikke har prøvet før, og bedømme om en situation er deres eller andres fejl. De kan

Det kan særligt være en udfordring for unge med autisme at sætte ord på, men også at aflæse hvad den anden forsøger at sige. Hvad er det, du forsøger at sige med dit ansigtsudtryk? Det gør, at unge med autisme ofte kommer i uheldige situationer, når det handler om grænsesætning. Derfor er det her materiale enormt vigtigt, fordi det handler om, hvad man skal kigge efter, når tingene ikke bliver sagt direkte. Og hvad kan man selv gøre for at italesætte tingene mere med ord, så man er sikker på at den anden forstår det.

– Projektleder Landsforeningen Autisme

være angste for, at de tolker en situation forkert – det har de prøvet mange gange før – og de kan være passive, fordi de ikke både kan overskue situationen og finde en passende måde at handle på. Filmene skal bearbejde frygten for at begå sociale fejl og være et redskab til at adressere fejlene. De skal også give børn og unge redskaber til på en sikker måde at håndtere situationer, hvor deres grænser overskrides.

Indholdet af "Visualiteket" er to introfilm og seks korte spillefilm, der behandler hvert deres tema inden for områderne sex og virtuel færden. I introfilmene forklarer to kendte skuespillere, hvordan filmene kan bruges, og hvad de indeholder. Det er meningen, at introfilmene skal ses som forberedelse til at se temafilmene. De to kendte skuespillere optræder også i de seks temafilm som kommentatorer på det, der sker. De indleder hver film med at forklare, hvilket tema den berører, og de forklarer undervejs, hvorfor situationen er risikofyldt, og hvordan den bør håndteres.

De scenarier, der udspiller sig, spilles af fire unge, ukendte skuespillere. I alle film ser man først en situation, hvor hovedpersonen vælger at gøre det forkerte – dvs. det, der bringer ham eller hende i risiko for at blive såret, udstillet eller få overskredet sin grænse. Dernæst klippes der over til én af de to kendte skuespillere, som forklarer, hvad den unge gjorde forkert, og hvad han eller hun kunne have gjort anderledes. Derefter udspiller samme scenarie sig, men hvor den unge vælger den rigtige løsning. Én af de to kendte skuespillere runder filmene af med en opsummering af filmene og gode råd til, hvordan man kan håndtere lignende situationer.

Indholdet af de seks temafilm beskrives herunder:

1. Vær sikker på nettet

En film på knap 13 minutter, der handler om, hvilke faresignaler man skal have øje for, når man agerer på nettet. Den slutter med at give gode råd til, hvordan man kan passe på sig selv og undgå at havne i situationer, hvor man risikerer at få overskredet ens grænse.

2. Styr lysten til onani

En film på 4,5 minut, der viser, at lysten til onani er normal og kan opstå når som helst. Filmen forklarer endvidere, at onani ikke er okay i det offentlige rum, men er noget, der skal holdes privat. Den giver tre gode råd til, hvad man kan gøre, når lysten opstår på steder, hvor det ikke er okay.

3. Sex uden at krænke

En film på 8,5 minut, der har til formål at tydeliggøre, at sex kun skal foregå, når interessen og lysten er gensidig. Filmen giver gode råd til, hvordan man kan sige fra over for den anden, og hvordan man kan tolke den andens udtalte eller udtalte signaler.

4. Deling af andres nøgenbilleder

En film på 5 minutter, der handler om, hvad man skal passe på, når man tager og deler nøgenbilleder. Den tydeliggør, at det på ingen måde er okay og også ulovligt at dele billeder, man ikke har fået lov til at dele.

5. Deling af egne nøgenbilleder

En film på 9 minutter, der understreger, at man aldrig skal sende intime billeder af sig selv til andre eller lægge dem på nettet. Den viser, at man, idet billedet sendes, mister kontrollen med, hvem der ser det, og at man ved at lægge billeder på nettet sætter sig selv i risiko for at få reaktioner, man ikke bryder sig om. Filmen opfordrer til aldrig at dele nøgenbilleder og giver gode råd til, hvad man kan gøre for at undgå det.

6. Samtykke ved sex

En film på 7 minutter, der giver en beskrivelse af, hvad det at få samtykke til sex indebærer. Filmen forklarer, at det altid er okay at sige nej eller stop, og at man skal gøre det, hvis man ikke har lyst eller er i tvivl om, hvorvidt man har lyst. Filmen forklarer desuden, at man altid skal respektere, hvis den anden siger nej til sex – også selvom der i første omgang er sagt ja.

De seks film ligger sammen med en lang række af film, der behandler andre temaer, som er relevante for Landsforeningen Autismes målgruppe. På hjemmesiden kan man sortere i filmene ved at klikke sig ind på fire forskellige underkategorier. De seks temafilm og de to introfilm, som er blevet udviklet i dette projekt, ligger under kategorien 'Sex'.

8.1.2 Er det interessant og relevant for målgrupperne?

De unges vurdering

De tre unge, vi har interviewet om filmene, er overvejende positive omkring dem. De synes, at de er godt lavet, nemme at relatere til og lærerige. Det bliver fremhævet som positivt, at filmene i modsætning til meget af det materiale, populærmedier producerer, ikke lægger hovedvægten på underholdning, men på læring:

Det adskiller sig fra normal seksualundervisning. Når man ser udsendelser fra for eksempel DR, så har de sjove og kendte mennesker med, som snakker om deres liv og seksuelle oplevelser osv. Det føles mere som om, programmet er der for underholdningens skyld og ikke så meget for læringen. Kompasfilm er der for, at folk skal lære af det, og ikke for underholdningens skyld. Det kan jeg gode lide.

- Ung i Landsforeningen Autismes målgruppe

De unge forklarer endvidere, at det er tydeligt for dem, at skuespillerne ikke er professionelle. De fremstår en anelse akavede og usikre. Men det gør ikke noget. Tværtimod gør det, at situationerne og personerne er nemmere at relatere til og se sig selv i:

Det gør ikke noget, at skuespillerne virker lidt akavet, fordi når man er på det tidspunkt i ens liv, så er det jo sådan, det er. Det gør det mere troværdigt og realistisk og nemmere at relatere til. - Ung i Landsforeningen Autismes målgruppe

De unge kan godt se, hvordan filmene kan hjælpe andre unge med autisme. Særligt dem, som er meget udfordret. Én af de unge forklarer for eksempel, hvordan det – når man er "hårdt ramt" af sin autisme – kan være svært at afkode de sociale spilleregler, hvorfor film omkring grænser i forbindelse med sex og onani kan være hjælpsomme. Som unge med autisme kan det ligeledes

være svært at afkode, om en person er til at stole på – især når man møder vedkommende på nettet:

Jeg kan rigtig godt se, hvordan det kan hjælpe andre. Nu bruger jeg rigtig meget tid online, og der er mennesker, der er rigtig ulækre. Hvis man er hårdere ramt, end jeg er, kan det være svært at regne ud, hvem man kan stole på, og hvem man ikke skal stole på.
- Ung i Landsforeningen Autismes målgruppe

De unge har imidlertid også en række forbedringsforslag. Et af dem handler om rækkefølgen på filmene. Rækkefølgen er vigtig, forklarer én af de to unge, fordi mennesker med autisme trives bedst med logiske mønstre og orden. Den unge fremhæver, at det ikke giver mening, at filmen om at dele andres nøgenbilleder kommer før filmen om at dele egne nøgenbilleder.

Det fremhæves endvidere, at autismeperspektivet kunne fremstå tydeligere i filmene. Én af de to unge forklarer, at det for hende ikke er tydeligt, hvem af de personer, der indgår i scenerne, der er personen med autisme. Derfor mener hun, at filmene lige såvel kunne være målrettet unge i almindelighed:

Hvis det er meningen, at det er henvendt direkte til autister, skal det være tydeligt, at det er til autister. Måske skulle man vælge nogle situationer, der var mere autismeorienterede. Alle unge mennesker kunne have haft de præcis samme problematikker. - Ung i Landsforeningen Autismes målgruppe

Den unge mener endvidere, at nogle af filmene er mere relevante for drenge end for piger. Her refererer hun til de film, der handler om at færdes på nettet og onani, der begge har en dreng som hovedperson. Hun savner en version af de to film, som tager et pigeperspektiv, og som har en pige i hovedrollen.

Fagpersonalets vurdering

De tre fagpersoner, der blev interviewet, var generelt meget positivt stemt over for filmene. De oplever, at filmene rammer godt ind i målgruppens behov og mener også, at filmene kan have relevans for børn og unge uden for målgruppen. En af fagpersonerne fremhæver, at hun længe har manglet brugbart materiale til sin undervisning. Det skyldes, at der generelt ikke eksisterer meget på området, og det, der er, sjældent er tilpasset unge med en autismediagnose. Som hun påpeger, kan denne gruppe af unge have brug for at få tingene præsenteret på en mere håndgribelig måde end deres jævnaldrende:

Lige præcis denne her gruppe af unge har brug for at have noget helt konkret. Hvis man taler i store billeder, er det helt vildt svært, når man har autisme.
- Skolepædagog for elever med autisme

Ud over at være konkrete har filmene også den fordel, at man bliver holdt i hånden af en speaker hele vejen. Det er ifølge fagpersonerne en nødvendighed, da børn og unge med autisme ofte har brug for specifikke anvisninger til, hvad de må og ikke må. En af fagpersonerne nævner også

brugen af talebobler og filmenes opbygning som værende godt gennemtænkt:

Altså jeg synes, det er noget mega godt materiale, især for børn med autisme. Der skal man ofte have tingene skåret ud i pap og f.eks. få vist konkret, hvad man gør og ikke gør. De [filmene] er mega gode, fordi man ser de to parter tankes i tankebobler, og så er det godt, at man ser den rigtige løsning til sidst, da det er det, man husker.

– Skolelærer for elever med autisme.

Fagpersonerne peger på, at filmene fungerer godt som redskab til at have samtaler med børnene og de unge om emner vedrørende seksualitet og krop. Samtidig oplever en fagperson, at enkelte film kan levere budskabet bedre, end fagpersonerne selv kan:

Den med onani kan jeg helt konkret bruge som et talerør, så det ikke er mig som lærer, der fortæller, hvorfor det er en dårlig idé at onanere i offentligheden.

– Skolelærer for elever med autisme.

Fagpersonerne pointerer dog, at det er vigtigt, at børnene og de unge enten ser filmene sammen med en voksen, eller at der i det mindste er en voksen, der kan følge op på, at filmens budskab er forstået korrekt, og som børnene og de unge kan gå til, hvis filmene rejser nogle spørgsmål, de har behov for at snakke om:

Det kunne være godt, hvis de så de her filmklip sammen med en vejleder eller en eller anden tryghedsperson, som lige kunne sikre sig og følge op på ”har du forstået dét, som jeg har forstået, når jeg har set den her film?”. – Specialpædagogisk konsulent

De tre fagpersoner har desuden en række forbedringsforslag, som de mener vil kunne gøre filmene endnu mere anvendelige for målgruppen og dem selv. De peger blandt andet på et behov for mere diversitet, når det kommer til seksualitet og kønsroller, da det er vigtigt, at målgruppen kan spejle sig i det, de ser:

Jeg kunne godt savne noget mere forskellighed. Altså det er drengen, der vil knalde, og pigen, der siger nej, hvilket er det, der stort set altid vises. Man kunne godt tage nogle forskellige seksualiteter ind og f.eks. lade det være pigen, der vil knalde, og drengen, der så skal sige nej. – Skolepædagog for elever med autisme

Endvidere vil debatspørgsmål til filmene, der er målrettet målgruppen, også være en hjælp i f.eks. undervisningssammenhænge. En af fagpersonerne kunne også ønske sig, at filmene var endnu mere visuelle, da de visuelle elementer gør det nemmere for børn og unge med autisme at forstå og huske budskaberne:

Jeg tænkte på, at der godt kunne komme nogle flere symboler eller tegn ind, da det lagres bedre, så kan de [børn og unge med autisme] bedre huske det. Ordene kan nemlig forsvinde for dem, hvis de fortaber sig i en detalje, så hører de måske ikke lige det næste.
– Specialpædagogisk konsulent

8.2 Rækkevidde og udbredelse

8.2.1 Hvordan nås målgruppen?

Filmene er forankret på Landsforeningen Autismes hjemmeside og Videncenter, hvor de ligger tilgængeligt for alle. Projektet og filmene er blevet præsenteret i Landsforeningen Autismes medlemsblad sammen med en guide til at kommunikere med børn og unge om filmene. I projektet indgår desuden materialekasser, der kan rekvireres af folkeskoler, specialskoler og uddannelsesinstitutioner og andre organisationer.

Det er projektets ambition at udbrede de udviklede materialer målrettet til mere end 11.000 familier i Danmark samt til familier på Grønland og Færøerne. Landsforeningen Autismes 600 børnemedlemmer og 700 voksenmedlemmer vil få en særligt tilrettet udgave af deres eget medlemsblad "Autismeuniverset Unika", hvor unge med autisme har testet film og materiale og skriver til unge om det. Filmene blev præsenteret på SIKON konferencen 2021 af producer og ekspertgruppe. SIKON er en konference over to dage med faglige oplæg og relevant viden fra autismeverdenen. SIKON konferencens ca. 900 deltagende fagfolk blev introduceret til kortfilmene og fik viden om, hvor de kan finde filmene og rekvirere materialet.

8.2.2 Lykkes det at nå målgruppen?

Fra marts 2020 og frem til juli 2021 har projektets film haft 73.224 besøg⁶. Det har ikke været muligt for at få oplysninger om, hvem der har brugt filmene, og hvor mange unikke brugere filmene har haft.

8.3 Implementering og forankring

Filmene er forankret på Landsforeningen Autismes hjemmeside og på kompasfilm.dk. Efter tilskudsperiodens udløb vil det være muligt at rekvirere classesæt hos Landsforeningen Autisme med samlingen af film samt vejledende materiale til omsorgspersoner og undervisere.

Projektets ambition var at nå de unge i målgruppen gennem STU'er og ung-til-ung-vejledninger. Dette er i vidt omfang realiseret. Projektet havde desuden planer om at indgå samarbejde med enten Sex og Samfund eller Normstormerne om at udbrede materialet. Det er på grund af ressourcemangel i organisationens sekretariat ikke lykkedes.

Der er søgt eksterne midler til at udvikle undervisningsmateriale til filmene, som vil kunne udbredes til lærere på STU'er og andre voksne, der har med målgruppen at gøre.

⁶ Det har ikke været muligt at få tal fra efteråret 2021

8.4 Sammenfatning

Landsforeningen Autisme har udviklet de film om grænsesætning, virtuel færd og seksualitet, som var skitseret i puljeansøgningen. Der er udviklet i alt seks film med hver deres tema. Filmene er udviklet med input fra grupper af fagprofessionelle med forskellige baggrunde. De unge i målgruppen har givet input til filmene, da de var blevet produceret, men har kun i begrænset omfang været involveret undervejs.

De unge, der har bidraget med perspektiver på filmene til evalueringen, havde overvejende positive tilkendegivelser om filmene, men havde samtidig forslag til forbedringer. De oplevede filmene som lærerige og nemme at relatere til, og det var deres vurdering, at filmene kunne komme andre unge med autisme – og andre kognitive handicap – til gavn. Forslagene til forbedringer handlede om at gøre filmene mere rettet mod unge med autisme.

Fagpersonalet havde primært positive tilbagemeldinger på foreningens materiale. De oplevede, at filmene var godt gennemtænkt, at de ramte ned i målgruppens behov, og at filmene vil kunne fungere som redskaber i undervisning og samtaler med de unge. De havde enkelte forslag til forbedringer, der handlede om i højere grad at skildre diversitet i kønsroller og seksuelle orienteringer og øge brugen af visuelle virkemidler.

Landsforeningen Autisme har gennemført de planlagte udbredelsesaktiviteter. Der er blevet fortalt om materialet på en større konference for fagfolk, og det er præsenteret på STU'er og for ung-til-ung-vejledere. Materialerne er desuden udbredt gennem Landsforeningen Autismes fagblad og hjemmeside. Af hensyn til de unge, der spiller med i filmene, lægges de ikke på sociale medier og YouTube.

I forhold til udbredelse er det ikke muligt at præcisere, hvem der har set filmene. Men ifølge foreningen selv er filmene fra marts 2020 til juli 2021 blevet set 73.224 gange, hvilket må siges at være et højt antal. Eftersom filmene primært er blevet udbredt gennem Landsforeningen Autismes egne kanaler, må det forventes, at en stor del af dem, der har set filmene, hører til i foreningens målgruppe.

I forhold til forankring arbejder foreningen på at indgå samarbejde med nogle af de organisationer, der har kendskab til målgruppen og viden om og erfaring med temaer som sex, krop og grænsesætning.

9. "Min og din grænse" (CP Danmark)

Dette afsnit omhandler CP Danmarks projekt "Min og din grænse". Projektet har udviklet hjemmesiden 'min-din-grænse.dk', som er et digitalt læringsredskab henvendt til børn og unge med cerebral parese (CP). På hjemmesiden er der to sider med materialer til den primære målgruppe – én til børn og én til unge – og én side med vejledning til voksne omkring målgruppen. Evalueringens resultater præsenteres særskilt for siderne til børn og unge og siden til voksne. Afsnittet er bygget omkring de temaer, der er præsenteret i afsnit 3.

9.1 Brugbarhed og relevans

9.1.1 Målgruppe, indhold og formål

Materialet er opdelt i en side til børn og unge og en side til voksne. Først beskrives siden for børn og unge, dernæst siden for voksne.

Min-din-grænse (børn og unge)

Målgruppen for hjemmesiden er børn og unge på 8-16 år med

- Cerebral parese (medfødt hjerneskade)
- Erhvervet hjerneskade

Antallet af børn og unge med cerebral parese har over de seneste mange år været stabilt. Der fødes hvert år 120-150 børn, som får diagnosen cerebral parese. I de ni årgange, der indgår i målgruppen, vil der samlet være mellem 1.100 og 1.300 børn. Kønsfordelingen er stort set lige. For langt størstedelen af målgruppen gælder det, at hjerneskaden er medfødt. Kun 10 % diagnosticeres med CP som følge af skader under selve fødslen eller umiddelbart efter fødslen. I hvilket omfang hjerneskaden påvirker det enkelte barns fysiske og/eller kognitive funktion, varierer voldsomt fra barn til barn. 75 % af alle børn med CP går selv eller ved hjælp af simple hjælpemidler. Kun 25 % er afhængig af kørestol. De fleste børn med CP går i almindelig folkeskole, men der er fortsat en stor gruppe, som går i specialskole eller specialklasse.

For børn/unge med erhvervet hjerneskade er der tale om cirka 1.500 ny-diagnosticerede borgere hvert år – tallet er nogenlunde stabilt henover årene. Her er tale om følgende diagnosegruppe: Traumatisk hjerneskader, Diffus hjerneskader af anden årsag, Infektion (hjerneinfektion og hindeinfektion), Tumor i hjerne, Apopleksi, Hjernehindeblødning. Hvert år indlægges omkring 20.000 voksne og 1.500 børn ifølge Sundhedsstyrelsen med et akut hjernetraume eller apopleksi. Det svarer omtrent til 55 voksne og 4 børn hver eneste dag.

Min-din-grænse til børn er henvendt til målgruppen 8-12 år, og siden til unge er henvendt til 13-16-årige. Målgruppen for siderne omfatter børn og unge både med og uden verbalt sprog og med og uden synligt handicap. En af hovedudfordringerne for den del af målgruppen, der ikke har noget brugbart eller forståeligt sprog, er, at de har svært ved at give udtryk for følelser og opstille grænser over for omgivelserne. For dem, hvis handicap ikke umiddelbart er synligt, består hovedudfordringen i, at det kan være svært for omgivelserne at afkode dem. Det kan for eksempel

være svært at vurdere modenhed og mental alder. Mange i målgruppen har desuden svært ved at omsætte sansindtryk til mening, hvilket kan medføre øget risiko for fejltolkning af de signaler, de opfanger fra omgivelserne. Flirt, ironi, antydninger, mimik/gestik kan for eksempel være vanskeligt at afkode.

Målgruppen er endvidere karakteriseret ved en overrepræsentation af unge, der oplever ensomhed og isolation. Mange børn og unge med CP eller erhvervet hjerneskade vil have et stort behov for anerkendelse, venskab og kærlighed. Det kan gøre dem til nemme ofre for personer, som har til hensigt at misbruge den tillid, de viser. Mange er ligeledes meget afhængige af andre, hvilket kan være med til at udviske grænsen mellem dem selv og deres omgivelser og gøre det vanskeligt at skelne mellem egne og andres behov.

Målgruppen har samlet set et stort behov for et redskab, der kan hjælpe dem med at sætte grænser over for sig selv og omverdenen. Det er dette behov, min-din-grænse søger at opfylde.⁷

For at sikre materialets brugbarhed og relevans, blev målgruppen involveret i både udviklingen, afprøvningen og evalueringen af materialet. I projektets indledende fase blev en følgegruppe bestående af slutbrugere inviteret med omkring arbejdsbordet. De fik mulighed for at dele deres tanker og give input til materialets indhold, form og anvendelighed. Derudover blev der undervejs i udviklingsprocessen foretaget en kvalitativ undersøgelse, hvor slutbrugerne afprøvede nogle af materialerne for at vurdere deres kvalitet og anvendelighed og afdække materialets tilgængelighed og faglige niveau. Undersøgelsen bestod i, at et udvalg af børn og unge fra målgruppen afprøvede materialet sammen med en fagperson. Efterfølgende gennemførte fagpersonen en samtale med børnene og de unge med udgangspunkt i et samtaleskema.

Derudover blev en række skoler, institutioner og centre inviteret til også at teste materialet.

Formålet med hjemmesiden er overordnet at forebygge, at børn og unge med fysiske, kognitive og kommunikative funktionsnedsættelser udsættes for eller udsætter andre for seksuelle overgreb og grænseoverskridende adfærd i den fysiske verden såvel som i det digitale univers. Formålet er desuden, at

- børn og unge i målgruppen tilegner sig større kropsforståelse som vej til viden om grænsesætning
- børn og unge i målgruppen udvikler forståelse for og kompetencer til at sætte grænser for sig selv og over for andre
- børn og unge tilegner sig redskaber til og erfaring med at sige fra og søge hjælp og støtte, hvis de udsættes for seksuelle overgreb og grænseoverskridende adfærd
- at børn og unge støttes i deres dilemmaer omkring identitetsdannelse, seksualitet og kropsforståelse og dermed får hjælp, der kan være med til at kvalificere deres valg af adfærd og handlemåder.

⁷ Målgruppebeskrivelsen er taget fra CP Danmarks puljeansøgning.

Formålet skal opfyldes ved, at de voksne, der er omkring og har en forpligtigelse over for målgruppen, tager materialet i brug og snakker med de unge om det.

Det forklarer projektlederen i citatet herunder:

Af citatet til højre fremgår det, at den afgørende forskel kommer til at ske der, hvor voksne tager materialet i brug sammen med de børn og unge, det er udviklet for.

Jeg håber, at det vil være et materiale, som gør, at dem, der har en forpligtigelse over for målgrupperne, får mod på og mulighed for at tage problemstillingen op. Den afgørende forskel kommer til at ligge der, hvor voksne tager de her problemer op med de børn, det handler om. Så det, at materialet er skabt, som kan bruges i dialog, det håber vi kan sikre, at snakken bliver taget. – Projektleder Min og din grænse

Indholdet på siderne til børn og

unge består af film, fotohistorier og podcasts. På hjemmesidens forside er der en kort video, der introducerer det materiale, hjemmesiden indeholder. Fra forsiden kan man klikke videre til én side, hvor al materiale til børn er samlet, og én side, hvor al materiale til unge er samlet.

Hjemmesidens *film* er beregnet til at kunne ses af barnet eller den unge selv, men der lægges op til, at det ses sammen med andre. Der er spørgsmål og øvelser til filmene, som har til formål at understøtte filmenes budskaber og give mulighed for, at barnet eller den unge kan relatere budskaberne til de ting, de selv kender til, har oplevet eller undret sig over.

Hjemmesidens *fotohistorier* er målrettet de børn og unge, som kan have særligt svært ved at læse og forstå tekster. Fotohistorierne er skrevet i korte sætninger, de har understøttende billedkommunikation og indtaling af teksterne, som gør det lettere at forstå historiens emner og budskaber. Den understøttede billedkommunikation skal også gøre det lettere for børn og unge med funktionsnedsættelser selv at tilgå materialerne.

Hjemmesidens *podcasts* er også beregnet til at kunne bruges af den enkelte, men der lægges ligeledes op til, at de lyttes til sammen med en eller flere. Fælles for materialets podcasts er, at det er børn og unge blandt målgruppen, der selv er formidlere, og som snakker om deres syn på og erfaringer med centrale emner og problemstillinger. Formålet med denne form for peer-tilgang er at styrke identifikationen, men også at få belyst de områder inden for emnet, som børn og unge selv finder vigtige at tale om eller stille spørgsmål til. Til hver podcast er der oplæg til at lave sin egen podcast eller lydfortælling. Det kan gøres meget enkelt med brug af en mobiltelefon eller andre små enheder, som barnet og den unge er bekendt med.

Alle film, fotohistorier og podcast tager afsæt i konkrete, virkelighedsnære cases præsenteret under følgende temaer:

- **Min krop – min grænse:** Temaet handler om kroppens udvikling fra barn til ung. Både om det, der sker fysisk, men også om tanker, følelser og lyst til at blive intim med nogen og ikke med andre. Grænsesætning i forhold til dette tema handler ikke alene om det, man bør gøre, men også om det, man kan have lyst til.

- **Din krop – din grænse:** Temaet handler om de tanker, følelser og handlemåder, der kan opstå i mødet med andre menneskers grænser. Hvordan håndterer man for eksempel et nej fra andre? Hvordan finder man ud af, hvor andres grænser går på en god og hensigtsmæssig måde? Og hvorfor er der forskel på andres grænser og ens egne grænser?
- **Hvad er ok, hvad er ikke?:** Temaet handler om de gråzoner og dilemmaer, man kan havne i, når man kommunikerer og har samvær med andre. Hvad er ok og ikke ok, og hvordan kan det ændre sig afhængigt af, hvilken sammenhæng man befinder sig i? Hvem er det okay være meget nær med, og hvem er det ikke? Er det ok at sige fra over for selv sine bedste venner? Og hvordan siger man fra på en tydelig og hensigtsmæssig måde?
- **Mig og det digitale:** Temaet handler om de gråzoner og dilemmaer, man kan havne i, når man kommunikerer digitalt. Hvad bør man være opmærksom på i omgangen med sociale medier og internettet? Hvordan finder man ud af, om der er nogen, der vil lokke eller snyde en på nettet? Hvordan finder man ud af at aflæse andres hensigter? Og hvad kan man gøre, hvis man har været ude for en ubehagelig oplevelse eller digital krænkelse?

Til en stor del af materialerne er der tilhørende spørgsmål og øvelser, som kan bruges i undervisningssammenhæng eller til individuel refleksion.

Min-din-grænse (voksen)

Målgruppen for siden til voksne er alle de voksne, der er omkring den primære målgruppe. Det gælder forældre, plejeforældre, lærere, pædagoger og seksualvejledere, der findes på de institutioner, som målgruppen er brugere af.

Formålet med siden til voksne er at give dem kompetencer og viden til at kunne støtte børn og unge i målgruppen i anvendelse af materialet.

Indholdet på siden udgøres af en række afsnit, der beskriver:

- baggrunden for udviklingen af hjemmesiden og linker til sider med viden omkring seksuelle overgreb
- hjemmesidens formål og målgruppe
- det materiale, der findes på hjemmesiden
- hvordan materialet bør anvendes
- relevante kompetence-, færdigheds- og vidensområder
- hvilke supplerende materialer og kilder til viden, der findes på området.

Indholdet på selve siden er ikke særlig omfangsrigt. I de forskellige afsnit er der til gengæld link til eksterne sider, hvor brugerne kan læse mere om de temaer, der beskrives. Der er bl.a. link til Socialstyrelsens Vidensportal, Emu, You- og Skoletube og VIVE.

9.1.2 Er det interessant og relevant for målgrupperne?

De unges vurdering

De to unge, som vi havde mulighed for at interviewe som led i evalueringen, havde betydelige kognitive udfordringer, der gjorde det svært for dem at svare reflektivt på spørgsmålene omkring materialerne. Samtidig var de ældre end målgruppen for hjemmesiden og havde derfor svært ved at relatere til de temaer, som nogle af filmene behandlede.

De unge havde set en introduktionsfilm til hjemmesiden, en film om kroppens udvikling i puberteten, en film om udfordringer forbundet til det at være kørestolsbruger og en film om at færdes i den virtuelle verden.

Af de fire film, de havde set, oplevede de, at filmen omkring virtuel færd var den mest interessante og relevante. De syntes, at det var et spændende tema, der var relevant for både teenagere og unge voksne som dem selv. Interviewpersonerne var aktive på sociale medier og kunne godt genkende usikkerheden omkring ikke at vide, hvem der sidder "på den anden side". De var bevidste om vigtigheden af at være forsigtig med, hvilke oplysninger man deler, og hvem man accepterer venneanmodninger fra. Ikke desto mindre mente de, at filmene var nyttige og vigtige for unge i alle aldre.

I og med at de interviewede unge var ældre end målgruppen for hjemmesiden, havde de svært ved at relatere til filmen omkring kroppens udvikling i puberteten. De oplevede ligeledes, at filmen omkring det at være kørestolsbruger var irrelevant for dem, da de ikke selv var kørestolsbrugere. De mente, at filmens budskab blev indsnævret til en specifik målgruppe, som de ikke kunne genkende sig selv i, ved at have en kørestolsbruger som filmens hovedperson.

De fagprofessionelles vurdering

En fagprofessionel, som blev interviewet om siden, udtrykte sig positivt omkring hjemmesiden. Den fagprofessionelle forklarede, at siden både er relevant og brugbar. Interviewpersonen fandt filmene meget velegnede til at bruge som oplæg til samtaler med unge – for eksempel på klubaftener eller i en classesituation. Interviewpersonen kunne også godt forestille sig at bruge den i 1-1 dialoger med de unge i sit daglige arbejde.

Ligesom de unge oplevede den fagprofessionelle, at filmene omkring virtuel færd var særligt relevante og brugbare. De gav en "aha-oplevelse" og ny viden, forklarer han:

Den omkring det digitale synes jeg er rigtig fed. Den spotter rigtig godt, hvilke problemer der pludselig kan være. Det er i virkeligheden mest til mig selv, men det er en problematik, som man hurtigt kan komme ud i. Når man ser den, bliver man bekræftet i, at man hele tiden skal tænke sig om, hvem man chatter med og snakker med. Det tror jeg også, de unge bliver husket på.

– Pædagog på bosted

Den fagprofessionelle oplevede endvidere, at de unge kan spejle sig i de unge, der optræder i materialerne. Dermed bekræfter materialerne målgruppen i, at det er okay, at de har lyster og følelser, og at det er okay at sætte grænser.

Det fremhæves endvidere som en god ting, at budskaberne er skåret ud i pap. Interviewpersonen udtrykker dog bekymring omkring en film, hvor en dreng er meget markant i sin grænsesætning over for en pige. Der kan her være en fare for, at nogle af de unge vil kopiere hans facon og muligvis komme til at blive for skarpe i deres grænsesætning.

Fagpersonen kunne godt selv finde rundt på hjemmesiden, men var i tvivl om, hvorvidt målgruppen vil kunne navigere rundt på den. Siden indeholder meget skrift, hvilket er en udfordring, fordi dele af målgruppen har svært ved at læse:

Mads – som har CP – vil have svært ved at komme rundt i det alene. Hans formåen. Den kunne måske have været mere visuel. Der er nok lidt for meget skrift. Han har ikke så nemt ved at læse. Der er for meget skrift, hvis man har vanskeligheder med det. Men hvis man har en ved sin side, så kan man godt. Han synes godt om filmene.

- Pædagog på bosted

Pædagogen forklarer, at siden skulle have været mere visuel, hvis alle i målgruppen ville skulle kunne bruge den selv, men at de sagtens kan bruge den, hvis de sidder sammen med en voksen.

9.2 Rækkevidde og udbredelse

9.2.1 Hvordan nås målgruppen?

Min og dine grænse er først og fremmest henvendt til børn og unge med cerebral parese eller erhvervet hjerneskade. De materialer, der er udviklet, er imidlertid også relevante for børn og unge med andre typer af handicap. Formidlingen af det orienterer sig derfor mod børn og unge med handicap generelt.

Projektets materiale er formidlet gennem CP Danmarks egne kommunikationsplatforme: CP-TV, Facebook, hjemmeside, nyhedsbrev og medlemsblad. Det formidles ligeledes gennem CP Norden, som foruden Danmark dækker over Færøerne, Island, Sverige og Norge.

Derudover er projektets indhold og resultater formidlet på Socialstyrelsens hjemmeside og på læringsportalen www.EMU.dk

Linket til hjemmesiden er desuden delt i:

- Socialstyrelsen og det netværk, som modtager Forløbsbeskrivelsen om børn og unge med CP
- Faglige netværk, for eksempel Danmarks Specialpædagogiske Forening, www.specialundervisere.dk og Seksualvejlederforeningen i Danmark, www.seksualvejlederforeningen.dk

- Organisationer, netværk og foreninger som www.ungtilungmedcp.dk, Hjerneskadeforeningen, www.hjerneskadet.dk, www.Handicapbarn.dk ISAAC-Danmark, www.isaac.dk (primært fagpersoner, som arbejder med alternativ kommunikation) - netværk for forældre med et specialbarn, Danske Handicaporganisationer, www.handicap.dk og andre.

Materialet er desuden sendt til 128 specialskoler og 40 efterskoler med elever i målgruppen. Derudover er det sendt til PPR-kontorer, STU-ledere og kommunernes ungeindsatser (KUI) i alle relevante kommuner.

På nuværende tidspunkt har foreningen ikke etableret tæt kontakt med de organisationer, materialet er formidlet til. I næste fase, der starter fra 2022, planlægger foreningen at komme ud til nogle af de skoler, der har vist interesse, efter skolerne har fået materialet tilsendt. Målet er at få etablere et tættere samarbejde omkring materialet og eventuelle problemstillinger, de måtte opleve på området. Foreningen har endvidere mål om at komme ud med kursusmateriale til voksne omkring målgruppen. Denne del er også en del af næste fase.

9.2.2 Lykkes det at nå målgruppen?

Det har ikke været muligt at tilvejebringe viden om, hvem der har brugt materialet. Men producenten oplyser, at der i november 2021 er registreret 4.450 unikke brugere på hjemmesiden.

9.3 Implementering og forankring

Projektets materialer forankres på CP Danmarks hjemmeside. Herfra vil materialet blive genudsendt med jævne mellemrum. For eksempel hvis der opstår situationer, hvor problemstillingen bliver aktuel. Det er ligeledes tanken, at det fra hjemmesiden skal kunne anvendes gratis i undervisning, på kurser, seminarer og temadage for fagligt personale, og af børn, unge og familier i hele landet.

Projektet forankres desuden:

- På de sociale medier og netværk: Facebooksider og facebookgrupper, Instagram og YouTube/Vimeo.
- Gennem projektdeltagernes organisationer, faglige netværk og kontakter og foreningers egne aktiviteter som kurser, foredrag og seminarer.
- På skoler, centre og i institutioner, hvor læringsmaterialet anvendes. Herunder uddannelsesinstitutioner for fagligt personale.

9.4 Sammenfatning

CP-foreningen er lykkedes med at udvikle en hjemmeside med materialer omkring krop, sociale relationer og grænsesætning til unge med cerebral parese og andre fysiske og kognitive handicap og en side med vejledning til voksne omkring denne målgruppe. Siderne er udviklet med en høj

grad af målgruppeinvolvering. Både unge og fagfolk har været med i udvikling, afprøvning og evaluering af materialerne.

I forbindelse med evalueringen blev to unge på et bosted for unge med handicap interviewet om deres oplevelser med materialet. De unge var ældre end målgruppen og ikke lige så afhængige af hjælp, som de unge, der optrådte i de film, de havde set. De havde derfor svært ved at relatere til de udfordringer og dilemmaer, filmene skitserede. De fik størst glæde af en film, der behandlede temaet virtuel færd – et tema, de mente var relevant for unge i alle aldre.

En fagperson er ligeledes blevet interviewet og udtrykte sig meget positivt om materialet. Interviewpersonen oplevede generelt, at materialet fungerede godt som redskab til oplæg og dialog om temaer, der normalt kan være svære at snakke om. Det var fagpersonens vurdering, at han med sikkerhed ville komme til at bruge det i forbindelse med sit arbejde med målgruppen.

Hjemmesiden er udbredt og forankret via CP-foreningens egne kanaler: tv-kanal, hjemmeside og sociale medier. Siden er desuden formidlet bredt gennem en række relevante faglige netværk, organisationer og foreninger og Socialstyrelsen. Derudover er der sendt materiale om siden direkte til PPR-kontorer, STU'ledere, kommunernes ungeindsatser og til over 150 skoler og efterskoler, der arbejder med målgruppen. Siden har pr. november 2021 haft i alt 4.450 unikke brugere. I 2022 har foreningen et mål om at realisere en række fysiske udbredelsesaktiviteter, herunder bl.a. at indgå samarbejde med og besøge nogle af de institutioner, der har responderet positivt på materialet.

10. Opmærksomhedspunkter

I dette sidste afsnit præsenteres nogle af de udfordringer og opmærksomhedspunkter, som projektlederne har oplevet i forbindelse med udviklingen og udbredelsen af projekternes materialer. Flere udfordringer gik igen på tværs af de fem projekter og vil derfor blive præsenteret samlet.

Det gælder for samtlige projekter, at corona har været en udfordring. Det har været svært at samle de unge, der skulle involveres i udviklingsprocessen, og det har været umuligt at gennemføre de fysiske udbredelsesaktiviteter, der var planlagt i projektet. Da udfordringerne omkring corona mere eller mindre giver sig selv, har de ikke udgjort et tema i interviewene. Og derfor vil dette afsnit primært fokusere på de udfordringer, der ikke har noget med corona at gøre.

10.1 At nå ud til målgruppen

En af de store udfordringer i projekterne har været at nå ud til målgruppen med de materialer, der blev udviklet. Flere af projekterne fortæller, at opmærksomheden omkring deres materialer var relativt stor, da de blev lanceret. Man nåede ud til mange med nyheder, opslag på sociale medier og kampagne-materiale. For flere af projekterne har interessen for materialerne imidlertid været støt nedadgående siden lanceringen. En projektleder forklarer for eksempel:

Det har været udfordrende at få det ud, så det bliver brugt løbende. Det er blevet brugt, da det startede, men derefter er det løbet ud i sandet. Jeg tror, folk glemmer, at materialet ligger der, når man ikke husker dem på det løbende. Som den forening, vi er, har vi lanceret det, men det er druknet i alt det andet, vi er involveret i. – Projektleder

Projektlederen fortæller, at deres materialer mistede opmærksomhed, fordi det druknede i de andre ting, foreningen var involveret i. Hvis materialerne skal blive ved med at blive brugt og fortsætte med at nå ud til flere, lader der altså til at være behov for en løbende kommunikations- og udbredelsesindsats.

10.2 At ramme målgruppen

En anden udfordring, som flere projektledere fortæller om, handler om at ramme målgruppen. Alle projekter har haft en bred målgruppe bestående af alt fra unge, som stort set ikke er påvirket af deres handicap, til unge, som både kognitivt og fysisk er meget udfordrede. Udfordringen for projektet har bestået i at ramme et niveau i materialets indhold og kommunikation, der gør det relevant for målgruppen i sin helhed:

Den største udfordring ud over corona er det med at ramme målgruppen. At prøve at finde en form og et niveau i kommunikationen omkring det, som rammer målgruppen. Risikerer vi at lave noget, som er for plat eller for lavt i sit niveau, som vil tale ned til målgruppen, eller lykkes vi med at få ramme det rigtige niveau. Det har vi brugt meget tid på at snakke om. – Projektleder

I projekterne har man gennemgående håndteret udfordringen ved at lave materiale, der er tilpasset den gruppe af unge, der er mest udfordret af deres handicap. For eksempel ved at lave højtlysningsfunktioner, ved at kommunikere gennem visuelle produkter som film og billeder og levere budskaber på en direkte og utvetydig måde. Ikke desto mindre er opfattelsen på tværs af projektlederne, at indholdet i det materiale, der er udviklet, er relevant for alle unge i deres målgrupper.

10.3 At skabe kendskab til problematikken i den brede befolkning

Projektlederne er enige om, at problematikken omkring seksuelle overgreb mod unge med handicap ikke får den opmærksomhed, den burde. Selvom tallene viser, at der er et stort problem, er det få mennesker, der kender til problemet, og få medier, der har sat fokus på det. Flere af projektlederne udtrykte et ønske om at nå ud i mainstream-medierne med deres produkter. Flere har da også forsøgt at få hul i gennem, men det er ikke nemt:

Den største udfordring er at knække nøden til, hvordan det her emne, som vi kan sidde og synes er mega vigtigt og relevant, hvordan får man andre med på den agenda? Hvordan får vi råbt op til større medier – hvordan skaber vi opmærksomhed omkring det? – Projektleder

Problematikken lader primært til at blive behandlet i de medier, der henvender sig direkte til handicap-organisationerne og deres målgrupper. Det er naturligvis afgørende at få budskabet ud her. Men hvis problematikken skal få større politisk opmærksomhed, kan der være en idé i fortsat at arbejde for at "knække nødden" i forhold til at skabe interesse og opmærksomhed i den brede befolkning.

Referencer

Christoffersen, Mogens Nygaard. 2019. "Violent Crime against Children with Disabilities: A Nationwide Prospective Birth Cohort-Study". *Child Abuse & Neglect* 98:104150. doi: 10.1016/j.chiabu.2019.104150.

Christoffersen, Mogens Nygaard. 2020. "Sexual Crime Against Schoolchildren With Disabilities: A Nationwide Prospective Birth Cohort Study". *Journal of Interpersonal Violence* 0886260520934442. doi: 10.1177/0886260520934442.

Holt, Helle, Mogens Nygaard Christoffersen, Maria Hedemark Pulsen, og Henning Bjerregaard Bach. 2017. *VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB MOD BØRN OG UNGE MED HANDICAP*. Køben: SFI - det nationale forskningscenter for velfærd.

Socialstyrelsen. 2017. *Vold og seksuelle overgreb mod børn med handicap: håndbog om forebyggelse, opsporing og håndtering*. Odense.